КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТИ

КАБИНЕТ МИНИСТРОВ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

2024-жылдын 30-октябры, № 654

Кыргыз Республикасында он эки жылдык мектептик билим берүүгө өтүү концепциясын бекитүү жөнүндө

Эл аралык билим берүү мейкиндигинде интеграцияланган жана таанылган улуттук мектептик билим берүү системасын түзүү, глобалдык атаандаштыкка жөндөмдүү болууга мүмкүндүк берген, улуттун социалдык-маданий мурасынын сакталышын жана өнүгүшүн камсыз кылган сапаттуу билим берүүгө коомдун муктаждыктарын канааттандыруу максатында, «Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 13, 17-беренелерине ылайык Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасында он эки жылдык мектептик билим берүүгө өтүү концепциясы (мындан ары – Концепция) тиркемеге ылайык бекитилсин.

2. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги ар бир кварталдын жыйынтыгы боюнча отчеттук мезгилден кийинки айдын 25инен кечиктирбестен Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясына Концепцияны аткаруунун жүрүшү жөнүндө маалыматты берип турсун.

3. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги жана Бишкек шаарынын мэриясы (макулдашуу боюнча) тийиштүү жылга базистик окуу планын оптималдаштыруунун эсебинен жалпы билим берүү уюмдарынын педагогикалык кызматкерлерине эмгек акы төлөө фондун каржылоону жүргүзсүн.

4. Бул токтомду ишке ашыруу менен байланышкан чыгымдар Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигине тийиштүү жылдарга бөлүнгөн каражаттардын чегинде, Концепцияны

011370*

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТИ

КАБИНЕТ МИНИСТРОВ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от 30 октября 2024 года № 654

Об утверждении Концепции перехода на двенадцатилетнее школьное образование в Кыргызской Республике

В целях построения национальной системы школьного образования, интегрированной и признанной в международном образовательном пространстве, удовлетворения потребностей общества в качественном образовании, позволяющем быть глобально конкурентоспособным, обеспечивающем сохранение и развитие социокультурного наследия нации, в соответствии со статьями 13, 17 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Кабинете Министров Кыргызской Республики» Кабинет Министров Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Концепцию перехода на двенадцатилетнее школьное образование в Кыргызской Республике (далее – Концепция) согласно приложению.

2. Министерству образования и науки Кыргызской Республики по итогам каждого квартала, не позднее 25 числа месяца, следующего за отчетным периодом, предоставлять в Администрацию Президента Кыргызской Республики информацию о ходе выполнения Концепции.

3. Министерству образования и науки Кыргызской Республики и мэрии города Бишкек (по согласованию) производить финансирование фонда оплаты труда педагогических работников общеобразовательных организаций за счет оптимизации базисного учебного плана на соответствующий год.

4. Установить, что расходы, связанные с реализацией настоящего постановления, осуществляются в пределах средств, выделенных Министерству образования и науки Кыргызской Республики на соответствующие годы, другие расходы, связанные с реализацией Концепции, осуществляются в рамках Плана действий по поэтапному

011357*

ишке ашыруу менен байланышкан башка чыгымдар Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2024-жылдын 4-июлундагы № 402-т тескемеси менен бекитилген 2024–2028-жылдарга Кыргыз Республикасында мектептик билим берүүнүн он эки жылдык түзүмүн этабы менен киргизүү боюнча иш-аракеттер планынын алкагында, Кыргыз Реесспубликасынын республикалык бюджетинин мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен жүргүзүлөт деп белгиленсин.

5. Мамлекеттик органдар, жергиликтүү мамлекеттик администрациялар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары (макулдашуу боюнча) бул Концепциянын аткарылышын камсыз кылсын.

6. Бул токтомдун аткарылышын контролдоо Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын Президенттин жана Министрлер Кабинетинин чечимдерин аткарууну контролдоо башкармалыгына жүктөлсүн.

7. Бул токтом расмий жарыяланган күндөн тартып он күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

Кыргыз Республикасынын
Министрлер Кабинетинин
Төрагасы **А.У. Жапаров**

внедрению двенадцатилетней структуры школьного образования в Кыргызской Республике на 2024–2028 годы, утвержденного распоряжением Кабинета Министров Кыргызской Республики от 4 июля 2024 года № 402-р, с учетом возможностей республиканского бюджета Кыргызской Республики.

5. Государственным органам, местным государственным администрациям и органам местного самоуправления (по согласованию) обеспечить выполнение данной Концепции.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на управление контроля исполнения решений Президента и Кабинета Министров Администрации Президента Кыргызской Республики.

7. Настоящее постановление вступает в силу по истечении десяти дней со дня официального опубликования.

Председатель
Кабинета Министров
Кыргызской Республики **А.У. Жапаров**

Тиркеме

Кыргыз Республикасында он эки жылдык мектептик билим берүүгө өтүү концепциясы

Киришүү

Кыргыз Республикасында 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүү концепциясы (мындан ары – Концепция) Кыргызстанда мектептик билим берүү системасын уюштуруунун максаттарын, милдеттерин, принциптерин жана өнүктүрүү багыттарын чагылдырган негизги документ болуп саналат.

Концепция Кыргыз Республикасынын Конституциясына (46-берене), «Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына, 2018–2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясына жана 2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасына, ошондой эле 2021–2040-жылдары Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүү программасына жана аны ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планына ылайык иштелип чыккан.

Азыркы учурда дүйнөлүк коомчулуктун жана ар бир өлкөнүн турмушунун экономикалык, социалдык, саясий, маданий чөйрөлөрүндө өсүп келе жаткан муундун социалдашуусун жакшыртууну талап кылган маанилүү түзүмдүк жана мазмундуу өзгөрүүлөр болуп жатат.

Мектеп – мамлекеттин коомдук түзүлүшүнүн фундаменталдуу негиздери, анын социалдык-экономикалык жана саясий түзүлүшү, коомдук турмуштун жана ар бир жарандын жашоосунун мүнөзү жана басымдуу багыты менен органикалык түрдө байланышкан эң ири социалдык институт. Мектеп менен коом бири-бирине өз ара таасир берет.

Дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүнүн мисалында көрүнүп тургандай, XXI кылымда экономикалык потенциал жаратылыш ресурстарынын болушуна же жоктугуна эмес, адам капиталын өнүктүрүү деңгээлине көз каранды. Ал биринчи кезекте сапаттуу билим алуу мүмкүнчүлүгү жана анын жеткиликтүүлүгү менен аныкталат.

Бүткүл дүйнө жүзү билим берүүнүн жаңы моделин/моделдерин издөөдө. Ошол эле учурда билим берүү экономикалык тартипти индустриялаштыруу башталгандан бери концептуалдык жактан жаңыланган жок.

Кыргыз Республикасында билим берүүнүн жаңы түзүмүнүн калыптанышынын жана мазмунун жаңылоонун контексти болуп бир катар глобалдык тренддер саналат:

Приложение

Концепция перехода на двенадцатилетнее школьное образование в Кыргызской Республике

Введение

Концепция перехода на 12-летнее школьное образование в Кыргызской Республике (далее – Концепция) является основополагающим документом, отражающим цель, задачи, принципы организации и направления развития системы школьного образования в Кыргызстане.

Концепция разработана в соответствии с Конституцией Кыргызской Республики (ст. 46), Законом Кыргызской Республики «Об образовании», Национальной стратегией развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы и Национальной программой развития Кыргызской Республики до 2026 года, а также Программой развития образования в Кыргызской Республике на 2021–2040 год и плана действий по ее реализации.

В настоящее время в экономической, социальной, политической, культурной сферах жизни мирового сообщества и каждой отдельной страны происходят важные структурные и содержательные изменения, требующие улучшения социализации подрастающего поколения.

Школа – крупнейший социальный институт, который органически связан с фундаментальными основами общественного устройства государства, его социально-экономической и политической организацией, с характером и доминирующей направленностью общественной жизни и жизни каждого гражданина. Школа и общество оказывают взаимное влияние друг на друга.

В XXI веке экономический потенциал, как это видно на примере многих стран мира, зависит не столько от наличия или отсутствия природных ресурсов, сколько от уровня развития человеческого капитала. Он же определяется в первую очередь возможностью и доступностью получения качественного образования.

Глобально весь мир находится в поиске новой модели/моделей образования. При этом образование концептуально не претерпело обновления со времени начала индустриализации экономического уклада.

Контекстом становления новой структуры и обновления содержания образования в Кыргызской Республике является ряд глобальных трендов:

– глобальные технологические изменения обуславливают ускорение изменений в промышленности, экономике и обществе. Происходит рост сложности глобальных рынков и систем управления

– глобалдык технологиялык өзгөрүүлөр өнөр жай, экономика жана коомдогу өзгөрүүлөрдүн тездешин шарттайт. Глобалдык рыноктордун жана башкаруу системаларынын татаалдыгынын өсүшү жана жаңы тармактарды, кластерлерди, иштин жана кооперациянын башка формаларын түзүүнүн эсебинен улуттук атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жаңы булактарын издөө жүрүп жатат;

– эмгек рыногу динамикалуу түрдө трансформацияланууда. Өндүрүштө жана кызмат көрсөтүү чөйрөсүндө салттуу кесиптердин 70 %га чейини жасалма интеллект, роботтор, автоматташтырылган логистикалык системалар ж.б. киргизилгендигине байланыштуу 2035-жылга карата алмаштырылышы мүмкүн. Бүгүнкү күндө түшүнүк калыптана элек билимди жана көндүмдөрдү талап кылган жаңы кесиптер пайда болот. Бул өмүр бою билим алууну калыптандыруу зарылдыгын жаратат, анын түзүүчүсү болуп мектеп жана ошондой эле кошумча билим берүү түзүмдөрү да саналат;

– санариптик инструменттердин өнүгүшү, маалыматка жана билим берүү ресурстарына кеңири жеткиликтүүлүк жаңы муундардын социалдык-маданий, когнитивдик, психологиялык жөндөмдөрүнө таасирин тийгизет. Мектеп билим берүү монополиясын жоготуп бара жатат, анын натыйжасында коомдун билим берүү системасына болгон жаңы күтүүлөрү пайда болууда;

– билим берүү жана эмгек мобилдүүлүгүнүн мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү окуучулардын маданий жана тилдик адаптациялоо, жаңы чөйрөдө жемиштүү өз ара аракеттенүү көндүмдөрүн өнүктүрүү, ошондой эле билим берүүнүн ар кандай деңгээлдеринде (мисалы, Билим берүүнүн эл аралык стандарттык классификациясынын (мындан ары – БЭСК) негизинде) адамдын билиминин натыйжаларын жана квалификациясын салыштырууну камсыз кылуу зарылдыгын шарттайт;

– климаттын өзгөрүшү, жаратылыш ресурстарынын түгөнүшү, технологиялык, финансылык жана экологиялык стандарттардын кысымы менен байланышкан адамзат үчүн маанилүү факторлорду актуалдаштыруу билим берүүдө жаңы жүрүм-турум стратегияларын чагылдырууну талап кылат.

Ушундай шарттарда жалпы билим берүү үюмун жаңылоо орто жалпы билим берүүнүн жаңы сапатына жетишүү үчүн зарыл болот, бул 2018–2040-жылдары Кыргыз Республикасын улуттук өнүктүрүү стратегиясында: «Дүйнөдөгү жана региондогу татаал жана тез өзгөрүп турган экономикалык жана геосаясий кырдаал, коомдук жашоонун негизги чөйрөлөрүн жана глобалдуу экономиканын секторлорун камтыган санариптик трансформация, Жердин экосистемасына адамзаттын таасир тийгизүүсүнүн өсүшү, анын айынан глобалдык климаттын жана демографиянын өзгөрүүсү өлкөнү өнүктүрүүнүн жаңы моделин түзүүнү талап кылат» деп белгиленген.

и поиск новых источников национальной конкурентоспособности за счет создания новых отраслей, кластеров и других форм деятельности и кооперации;

– динамично трансформируются рынки труда. До 70 % традиционных профессий в производстве и сфере услуг могут быть заменены в связи с внедрением искусственного интеллекта, роботов, автоматизированных логистических систем и др. к 2035 году. Будут появляться новые профессии, которые потребуют знаний и навыков, о которых сегодня, возможно, не сформированы представления. Это вызывает необходимость выстраивания образования на протяжении всей жизни, составляющими которого является как школа, так и структуры дополнительного образования;

– развитие цифровых инструментов, широкий доступ к информации и образовательным ресурсам влияет на социокультурные, когнитивные, психологические способности новых поколений. Школа утрачивает монополию на передачу знаний и, как следствие, появляются новые ожидания общества от системы образования;

– расширение возможностей образовательной и трудовой мобильности предполагает необходимость развития у обучающихся навыков культурной и языковой адаптации, продуктивного взаимодействия в новой среде, а также обеспечение сопоставимости результатов обучения и квалификации человека на разных уровнях образования (например, на основе Международной стандартной классификации образования (далее – МСКО);

– актуализация жизненно важных для человечества факторов, связанных с изменением климата, исчерпанием природных ресурсов, давлением технологических, финансовых и экологических стандартов, требует отражения в образовании новых поведенческих стратегий.

В этих условиях обновление общеобразовательной организации становится необходимым для достижения нового качества среднего общего образования, что отмечено в Национальной стратегии развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы: «Сложная и быстро меняющаяся экономическая и геополитическая ситуация в мире и в регионе, цифровая трансформация, охватившая основные сферы общественной жизни и сектора глобальной экономики, рост давления человечества на экосистему Земли, выразившийся в изменениях глобального климата и демографии, требуют формирования новой модели развития страны».

Важной частью такой модели является качественное образование, которое должно обеспечить воспитание гармоничной личности, раскрытие потенциала каждого человека, формирование применимых на практике знаний и компетенций.

Бул моделдин маанилүү бөлүгү болуп сапаттуу билим берүү саналат, ал гармониялуу инсанды тарбиялоону, ар бир адамдын потенциалын ачууну, практикада колдонула турган билимди жана компетенттүүлүктү калыптандырууну камсыз кылышы керек.

1-глава. 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүүнүн негиздери, максаттары жана милдеттери

Кыргызстанда 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүүнү шарттаган негизги себептердин катарында төмөнкүлөр бар:

– өзгөрүп жаткан дүйнөнүн шарттарында бүтүрүүчүлөрдүн жөндөмдөрүнүн ачылышын камсыз кылуу үчүн Кыргыз Республикасынын билим берүү системасын түзүмдүк кайра түзүү жана билим берүүнүн мазмунун жаңылоо зарылчылыгы;

– компетенттүүлүк мамиле методологиясынын негизинде билим берүүнүн сапатын жакшыртуу;

– билим берүүнүн деңгээлдеринин үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу;

– окуучулардын кызыкчылыктарын эске алуу үчүн, анын ичинде профилдик окутуу аркылуу жеке билим берүү траекториясын (окутууну дифференциациялоо) түзүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу, ошондой эле кесиптик (кесипке чейинки) көндүмдөргө ээ болуу үчүн кесиптик билим берүү уюмдары менен өз ара аракеттенүү;

– билим берүү жаатында мамлекеттик жана коомдук институттардын социалдык өнөктөштүк системасын калыптандыруу зарылдыгы, билим берүүнүн экосистемасын түзүү, бул мамлекеттин, коомдун жана билим берүү процессинин ар бир катышуучусунун ортосунда билим берүү үчүн жоопкерчиликти бөлүштүрүүнүн жаңы системасын издөөнү шарттайт;

– мектептик билим берүүнүн бүтүрүүчүлөрүнүн мобилдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн дүйнөлүк билим берүү мейкиндигине интеграциялоо зарылдыгы;

– алты жаштагы балдарды мектепке чейинки даярдоо менен жалпы камтуу жана бирдей жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу.

Реформанын максаттары болуп: эл аралык билим берүү мейкиндигинде интеграцияланган жана таанылган улуттук билим берүү системасын түзүү; улуттун социалдык-маданий мурасынын сакталышын жана өнүгүшүн камсыз кылган, глобалдык атаандаштыкка жөндөмдүү болууга мүмкүндүк берген сапаттуу билим берүүгө коомдун керектөөлөрүн канааттандыруу саналат.

Билим берүүнү реформалоонун милдеттери:

– билим берүүнүн бардык деңгээлдеринин жаңы билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу, анын ичинде ийгиликтүү эл аралык практикалардын тажрыйбасына негизделген окуу пландарын жана

Глава 1. Основания, цели и задачи перехода к 12-летнему школьному образованию

В ряде основных причин, обусловливающих переход к 12-летнему школьному образованию в Кыргызстане, следующие:

– необходимость структурной перестройки системы образования Кыргызской Республики и обновление содержания образования для обеспечения успешной самореализации выпускников в условиях меняющегося мира;

– улучшение качества образования на основе методологии компетентностного подхода;

– обеспечение преемственности уровней образования;

– обеспечение возможности выстраивания индивидуальной образовательной траектории (дифференциация обучения) для учета интересов обучающихся, в том числе через профильное обучение, а также взаимодействие с организациями профессионального образования для получения (пред) профессиональных навыков;

– необходимость становления системы социального партнерства государственных и общественных институтов в области образования, формирование экосистемы образования, что предполагает поиск новой системы распределения ответственности за образование между государством, обществом и каждым участником образовательного процесса;

– необходимость интеграции в мировое образовательное пространство для обеспечения мобильности выпускников школьного образования;

– обеспечение общего охвата и равного доступа к предшкольной подготовке шестилетних детей.

Целями реформы являются: построение национальной системы образования, интегрированной и признанной в международном образовательном пространстве; удовлетворение потребностей общества в качественном образовании, позволяющем быть глобально конкурентоспособным, обеспечивающем сохранность и развитие социокультурного наследия нации.

Задачи реформирования образования:

– разработка новых образовательных стандартов всех уровней образования, внедрение и адаптация учебных планов и программ, основанных в том числе и на опыте успешных международных практик. Разработка и внедрение национального компонента, основанного на социокультурных потребностях общества и государства;

– обучение и переподготовка педагогических работников в соответствии с внедрением 12-летнего образования на уровне дополнительного профессионального образования;

– инфраструктурные изменения и материально-техническое

программаларын киргизүү жана адаптациялоо. Коомдун жана мамлекеттин социалдык-маданий муктаждыктарына негизделген улуттук компонентти иштеп чыгуу жана киргизүү;

– кошумча кесиптик билим берүүнүн деңгээлинде 12 жылдык билим берүүнү киргизүүгө ылайык педагогикалык кызматкерлерди окутуу жана кайра даярдоо;

– мектептик билим берүүнүн деңгээлдеринин түзүмүн өзгөртүүнү жана анын мазмунун жаңылоону эске алуу менен билим берүү уюмдарын инфраструктуралык өзгөртүү жана материалдык-техникалык жабдуу;

– билим берүүнүн сапатын жакшыртуу максатында 12 жылдык билим берүүдө окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерине мониторинг жүргүзүү жана баалоо системасын иштеп чыгуу жана жаңылоо;

– 12 жылдык билим берүүнү киргизүүнү маалыматтык жактан коштоо. Окуучуларга, ата-энелерге жана педагогдорго жаңы билим берүү системасына ийгиликтүү ыңгайлашууга жардам бере турган маалыматтык ресурстардын кеңири жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.

2-глава. Учурдагы абалды талдоо

Мектептик жана мектепке чейинки билим берүү менен камтуу.

Азыркы учурда Кыргызстанда орто жалпы билим берүү менен тиешелүү курактагы балдарды камтуу 93,5 %ды түзөт. 2023/2024-окуу жылынын башталышына карата 1-класстан 11-класска чейин (даярдоо класстарын кошкондо) 1,491 млн окуучу 2377 мектепте (алардын ичинен: мамлекеттик – 2173, менчик – 204 мектеп) окуган, бул 2022/2023-окуу жылына караганда 43 миң балага көп. Пландаштырылган 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүү окуучулардын санынын уланып жаткан жана байкалган өсүшү менен шайкеш келүүдө – 2020-жылдагы 1,35 млн окуучудан 2029-жылга карата 1,67 млн окуучуга чейин.

Бала бакчаларга 233,9 миң бала барат, бул 28,3 % түзөт. 2023/2024-окуу жылынын башталышына карата 86,6 миң бала мектепке чейинки даярдоо менен камтылган (72,9 миң – жалпы билим берүү уюмдарында жана 13,6 миң – мектепке чейинки билим берүү уюмдарында) (Кыргыз Республикасынын Улуттук статистикалык комитетинин маалыматтары), бул процесске 35,6 миң бала тартылган эмес.

Алты жаштагы балдарды «Наристе» программасы менен толук камтууну камсыз кылуу үчүн 61 293 бала үчүн 2 452 класстарды ачуу жана педагогдорго жумасына 15 сааттык окуу жүктөмүн кошуу зарыл. Кошумча класстардын педагогдоруна эмгек акы төлөө үчүн жылына 731,7 млн сом керек.

оснащение образовательных организаций с учетом преобразований структуры уровней школьного образования и обновлений в его содержании;

– разработка и обновление системы мониторинга и оценки образовательных достижений обучающихся при 12-летнем образовании с целью улучшения качества образования;

– информационное сопровождение внедрения 12-летнего образования. Обеспечение широкого доступа к информационным ресурсам, которые помогут обучающимся, родителям и педагогам успешно адаптироваться к новой системе образования.

Глава 2. Анализ текущей ситуации

Охват школьным и предшкольным образованием.

В настоящее время в Кыргызстане охват детей соответствующего возраста средним общим образованием составляет 93,5 %. На начало 2023/2024 учебного года с 1 класса по 11 класс (включая подготовительные классы) обучалось 1,491 млн обучающихся в 2377 школах (из них: государственные – 2173, частные – 204 школы), что на 43 тыс. детей больше, чем в 2022/2023 учебном году. Планируемый переход на 12-летнее школьное образование совпадает с продолжающимся и заметным ростом числа школьников – с 1,35 млн в 2020 году до 1,67 млн в 2029 году.

Детские сады посещают 233,9 тыс. детей, что составляет 28,3 %. На начало 2023/2024 учебного года предшкольной подготовкой были охвачены 86,6 тыс. детей (72,9 тыс. – в общеобразовательных организациях и 13,6 тыс. – в дошкольных образовательных организациях (данные Национального статистического комитета Кыргызской Республики), не были вовлечены в этот процесс 35,6 тыс. детей.

Для обеспечения полного охвата детей шестилетнего возраста программой «Наристе» необходимо для 61 293 детей открыть 2 452 класса и добавить педагогам 15 часов учебной недельной нагрузки. Для оплаты труда педагогов дополнительных классов на один учебный год необходимо 731,7 млн сомов.

Обеспеченность кадрами.

В связи со значительным ростом числа детей растет и число педагогов: с 2020 до 2024 года в системе дошкольного образования с 8301 до 10426 и в системе школьного образования с 82055 до 93531. Предпринятые в 2022 году усилия по повышению социального статуса педагога позволили в 3 раза сократить нехватку педагогов, которая на начало 2023/2024 учебного года составила 720 человек.

При переходе к 12-летнему образованию системе начального общего образования единовременно потребуется дополнительно

Кадрлар менен камсыз болуу.

Балдардын санынын олуттуу өсүшүнө байланыштуу 2020-жылдан 2024-жылга чейин мектепке чейинки билим берүү системасында 8301ден 10426га чейин жана мектептик билим берүү системасында 82055тен 93531ге чейин педагогдордун саны өсүүдө. 2022-жылы педагогдун социалдык статусун жогорулатуу боюнча көрүлгөн аракеттер педагогдордун жетишсиздигин 3 эсеге кыскартууга мүмкүнчүлүк берди жана 2023/2024-окуу жылынын башына карата 720 адамды түздү.

12 жылдык билим берүүгө өтүүдө башталгыч жалпы билим берүү системасына гана бир учурда кошумча 3,8 миң педагог талап кылынат жана ал жыл сайын дагы 300гө жакын адамга көбөйүп турат.

Кадрларды даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу.

Мектептердин 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн алкагында жаңыланган стандарттарга жана программаларга даярдыгын камсыз кылуу үчүн 2025-жылдын январынан тартып 2027-жылдын августуна чейин 83 миң педагогдун жана 7,3 миң директордун жана директорлордун орун басарларынын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоону уюштуруу зарыл. Болжолдуу чыгымдар 414,6 млн сом өлчөмүндө аныкталган.

Педагогдорду даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу бир катар олуттуу маселелерди жаратууда. Мектеп директорлорунун пикири көрсөткөндөй, жогорку окуу жайларынын (мындан ары – ЖОЖ) көптөгөн бүтүрүүчүлөрү билим берүү кызматкерлерине карата коюлган талаптарга жооп бербейт. Жаңы талаптарга ылайык педагогдорду даярдоо жана кайра даярдоо программаларын кайра карап чыгуу жана педагогикалык багытта даярдоону ишке ашырган жогорку окуу жайларынын кафедраларынын кызматкерлерин окутуу талап кылынат.

Инфраструктура.

12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүүдө өзгөчө ири шаарларда инфраструктура боюнча бир катар маселелер жаралат. Даярдоо жылында эле билим берүү системасына кошумча 35–40 миңге чейин бала келет, андан ары жыл сайын окуучулардын санынын өсүшү 10 миң адамга жетиши мүмкүн. Алты жаштагы балдарды 100 % камтуу үчүн долбоордук кубаттуулугу 500 окуучулук орун болгон кошумча 168 мектеп, башталгыч класстарда ысык тамак берүү маселелерин чечүү талап кылынат. Мектептердин ашыкча толуп кетүү коркунучу бар, айрыкча Бишкек жана Ош шаарларында, ошондой толуп кетип, 2–3 нөөмөт менен иштеп жаткан райондук борборлордогу мектептерде.

Учурда мектептер ар бир облус жана район боюнча 3 жылдык демографиялык божомолдорду эске алуу менен картага түшүрүлүүдө. Жаңы мектептерди/мектептерге кошумча курулмаларды куруу планы каржылоо булактарын көрсөтүү менен алынган маалыматтардын

3,8 тыс. педагогов с ежегодным увеличением примерно на 300 человек.

Подготовка кадров и повышение квалификации.

Для обеспечения готовности школ к обновленным в рамках перехода к 12-летнему образованию стандартам и программам необходимо в течение января 2025 года – августа 2027 года организовать повышение квалификации и переподготовку 83 тыс. педагогов и 7,3 тыс. директоров и заместителей директоров. Ориентировочные затраты определены в размере 414,6 млн сомов.

Вызывает ряд серьезных вопросов подготовка педагогов и повышение квалификации. Как показывают отзывы директоров школ, многие выпускники высших учебных заведений (далее – вуз) не соответствуют требованиям, предъявляемым к работникам образования. Потребуется пересмотр программ подготовки и переподготовки педагогов в соответствии с новыми требованиями и обучение работников кафедр вузов, реализующих педагогические направления подготовки.

Инфраструктура.

При переходе к 12-летнему школьному образованию встанет ряд вопросов по инфраструктуре, особенно в крупных городах. Только в подготовительный год в систему образования придут до 35–40 тыс. детей дополнительно, в дальнейшем ежегодный прирост обучающихся может достигать 10 тыс. человек. Для 100 % охвата детей шестилетнего возраста потребуется 168 дополнительных школ с проектной мощностью 500 ученических мест, решение вопросов горячего питания в начальных классах. Существует риск переполненности школ, особенно в городах Бишкек и Ош, а также в районных центрах, где школы переполнены и уже работают в 2–3 смены.

В настоящее время проводится картирование школ с учетом 3-летних демографических прогнозов для каждой области и района. Поскольку на основе полученных данных разрабатывается план строительства новых школ/пристроек к школам с указанием источников финансирования, выполнение данного плана будет являться критически важным для обеспечения перехода к 12-летнему образованию.

Для оснащения 1-х классов потребуется 6800 класс-комплектов мебели и обеспечение учебным оборудованием для 5568 старших классов.

Цифровая инфраструктура.

В 2023/2024 учебном году охват школ сетью Интернет составлял 95,5 % (к Интернету подключено 2269 школ, из них 2085 государственные школы; в 2024 году будут подключены еще 189 государственных школ). При переходе к 12-летнему образованию необходимо обеспечить 100 % школ высокоскоростным Интернетом, достаточно устойчивым для использования его в урочной

негизинде иштелип чыккандыгына байланыштуу бул планды аткаруу 12 жылдык билим берүүгө өтүүнү камсыз кылуу үчүн абдан маанилүү болуп эсептелет.

1-класстарды жабдуу үчүн 6800 класс-комплект эмерек жана 5568 жогорку класстар үчүн окуу жабдуулары менен камсыз кылуу талап кылынат.

Санариптик инфраструктура.

2023/2024-окуу жылында мектептерди Интернет түйүнү менен камсыздоо 95,5 % түздү (2269 мектеп Интернетке кошулду, анын ичинен 2085 мамлекеттик мектеп; 2024-жылы дагы 189 мамлекеттик мектеп кошулат). 12 жылдык билим берүүгө өтүүдө 100 % мектептердин сабак өтүү ишинде колдонуу үчүн жетишерлик туруктуу жогорку ылдамдыктагы Интернет менен камсыз кылуу, мектептерди лабораториялар, анын ичинде виртуалдык, жана педагогго мамлекеттик билим берүү стандартында талап кылынган билим берүү натыйжаларына жетишүүгө мүмкүндүк берүүчү башка дидактикалык каражаттар менен камсыздоо зарыл.

2017–2019-жылдары Азия өнүктүрүү банкынын (мындан ары – АӨБ) долбоорунун алкагында Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин (мындан ары – БИМ) алдындагы Республикалык педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо институту сервердик система, компьютердик класстар, электрондук билим берүү ресурстары, синхрондуу (бир эле учурда 10 миң угуучуну камтуу менен) жана асинхрондуу формада онлайн-окутуу үчүн санариптик окутуу платформасы, табигый-илимий жана математикалык предметтер боюнча педагогдор үчүн лабораториялык жабдуулар менен жабдылган. 2022–2023-жылдары Дүйнөлүк банктын долбоорунун алкагында жогорку технологиялык жабдуулардын жана программалык камсыздоонун жардамы менен кесипкөй деңгээлдеги видеоконтентти (видеосабактарды) түзүүгө мүмкүндүк берүүчү заманбап видеостудия уюштурулган.

Дүйнөлүк банктын долбоорунун алкагында 2022/2023-окуу жылында 1200 мектепте жана 8 педагогикалык колледждерде атайын компьютердик класстар түзүлгөн. Мектептерге эмерек менен жабдылган 25 миң компьютер, сканерлер, принтерлер, көчүрүүчү модулдар берилген, мультимедиялык класстар жабдылган. Мектептерге компьютердик техниканын жеткирилишин эске алуу менен заманбап системалык талаптарга жооп берген 1 компьютерге туура келген окуучулардын саны 12/1 деңгээлине жеткирилген (2020-жылга салыштырмалуу – 27/1). Дүйнөлүк банктын колдоосу менен педагогдордун квалификациясын жогорулатуу үчүн видеоматериалдарды онлайн-режиминде эркин пайдалануу мүмкүндүгүн берген санариптик билим берүү платформасы иштелип

деятельности, провести оснащение школ лабораториями, в том числе виртуальными, и другими дидактическими средствами, позволяющими педагогу достигнуть требуемых государственным образовательным стандартом образовательных результатов.

В 2017–2019 годах в рамках проекта Азиатского банка развития (далее – АБР) Республиканский институт повышения квалификации и переподготовки педагогических работников при Министерстве образования и науки Кыргызской Республики (далее – МОН) был оснащен серверной системой, компьютерными классами, электронными образовательными ресурсами, цифровой обучающей платформой для онлайн-обучения в синхронной (с одновременным охватом до 10 тыс. слушателей) и асинхронной формах, лабораторным оборудованием для педагогов по естественно-научным и математическим предметам. В 2022–2023 годах в рамках проекта Всемирного банка организована современная видеостудия, которая позволяет создавать видеоконтент (видеоуроки) профессионального уровня благодаря высокотехнологичному оборудованию и программному обеспечению.

В рамках проекта Всемирного банка в 2022/2023 учебном году в 1200 школах созданы специальные компьютерные классы и 8 педагогических колледжей. Школы получили 25 тысяч компьютеров с мебелью, сканеры, принтеры, копировальные модули, мультимедийные классы. С учетом поставок в школы компьютерной техники число школьников, приходящихся на 1 компьютер, соответствующий современным системным требованиям, доведено до уровня 12/1 (по сравнению с 27/1 в 2020 году). При поддержке Всемирного банка проводится разработка цифровой образовательной платформы, предоставляющей свободный доступ в онлайн-режиме к видеоматериалам для повышения квалификации педагогов. Создаются условия для использования в обучении информационных технологий, развивается электронная библиотека и формируются обучающие материалы в первую очередь на государственном языке.

Разрабатывается проектная программа «Личный ноутбук для каждого учителя «Санарип кампа», являющаяся репозиторием цифровых образовательных ресурсов, что позволит педагогу работать в цифровой среде.

Обеспечение учебными материалами.

За период 2019–2023 годов издано 2 млн 75 тыс. учебников на общую сумму 378,6 млн сомов. В 2023 году на подготовку и приобретение учебно-методических комплексов из республиканского бюджета выделено 152 млн сомов. Из них 5 млн сомов были предназначены для печати учебников со шрифтом Брайля для граждан с ограниченными возможностями.

В 2024 году началась работа по адаптации учебников, подготовленных по Кембриджским стандартам (издательский дом

чыгууда. Окутууда маалыматтык технологияларды колдонуу үчүн шарттар түзүлүүдө, электрондук китепкана өнүгүүдө жана окутуучу материалдар биринчи кезекте мамлекеттик тилде түзүлүүдө.

Санариптик билим берүү ресурстарынын репозиторийи болуп эсептелген «Ар бир мугалим үчүн жеке ноутбук «Санарип кампа» долбоордук программасы иштелип чыгууда, бул педагогго санариптик чөйрөдө иштөөгө мүмкүндүк берет.

Окуу материалдары менен камсыз кылуу.

2019–2023-жылдар аралыгында жалпы суммасы 378,6 млн сомго 2 млн 75 миң окуу китеби басып чыгарылган. 2023-жылы окуу-методикалык комплекстерди даярдоого жана сатып алууга республикалык бюджеттен 152 млн сом бөлүнгөн. Анын ичинен 5 млн сом мүмкүнчүлүгү чектелген жарандар үчүн Брайл шрифти менен окуу китептерин басып чыгарууга багытталган.

2024-жылы Кыргызстандын мектептери үчүн STEM-билим берүүнүн негизинде мамлекеттик жана расмий тилдерге котормосу менен табигый-илимий циклдин предметтери үчүн Кембридж стандарттары боюнча даярдалган окуу китептерин (Маршалл Кавендиш басма үйү) адаптациялоо иши башталды.

12 жылдык мектепти жаңыланган мазмун менен камсыз кылуу үчүн 8,7 млрд сомго 17,4 млн окуу китебин (1 окуучуга 12 окуу китеби) 100 % алмаштыруу керек. Окуу китептерин, эксперттик, ата-энелер жана педагогикалык коомчулугунун пикирлерин талдоо алардын мазмунунун мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарына шайкеш келбегендигин, компетенттүүлүк мамилеге ылайык келбегендигин көрсөтүп турат, билим берүү максаттарын билүү менен коюу көпчүлүк учурда үстөмдүк кылат, операциялык максаттардын жоктугу, окуу китептеринде жана жумушчу дептерлерде компетенттүүлүккө багытталган тапшырмалар системасынын жоктугу, окуу китептеринин тексттери теориялаштырылган, ашыкча академиялык мүнөздө, илимий мүнөзү басымдуулук кылат, татаал синтаксис, билимдин негизинде милдеттердин конструктору, практикага багытталган тапшырмалар минималдаштырылган жана критикалык жана чыгармачыл ой жүгүртүүнү калыптандырууга, ошондой эле турмуштук кырдаалдык маселелерди чечүүгө багытталган эмес. Лабораториялык иштер көйгөйлүү маселелерди чечүү жана өз алдынча изилдөө иштерин жүргүзүү үчүн мүмкүнчүлүктөрүн камсыз кылбастан, эмнени жана кантип аткаруу керек экенин белгилөө менен алдын ала алгоритмдештирилген. Сүрөттөр/иллюстрациялар көбүрөөк даражада констатациялоочу-демонстрациялоочу функцияны аткарат, б.а. бул айрым түшүнүктөрдүн мазмунунун проекциясы. Илимпоздордун сүрөттөрү, алардын кыска өмүр баяны, туулган жана өлгөн даталары, суроолору илимпоздордун өлгөн күнүн (жылын) аныктоого багытталган тесттер менен ашыкча толтурулган. Бирок,

Маршалл Кавендиш) для школ Кыргызстана, по предметам естественно-научного цикла на основе STEM-образования с переводом на государственный и официальный языки.

Для обеспечения обновленного содержания в 12-летней школе необходима 100 % замена 17,4 млн учебников (12 учебников на 1 обучающегося) на 8,7 млрд сомов. Анализ учебников, мнения экспертной, родительской и педагогической общественности демонстрируют недостаточное соответствие их содержания требованиям государственного образовательного стандарта, несоответствие компетентному подходу, в большинстве своем превалирование знаниевой постановки образовательных целей, отсутствие операциональных целей, отсутствие системы компетентно-ориентированных заданий в учебниках и рабочих тетрадях, тексты учебников теоретизированы, сверхакадемичны, научный характер превалирует, усложненный синтаксис, конструктор задач на знаниевой основе, практико-ориентированные задания минимизированы и не направлены на формирование критического и креативного мышления, а также на решение жизненных ситуационных задач. Лабораторные работы заранее алгоритмизированы с установкой, что и как выполнять, не обепечивая возможность решать проблемные задачи и осуществлять самостоятельные исследовательские поиски. Рисунки/иллюстрации в большей степени несут констатирующе-демонстрирующую функцию, т.е. это проекция содержания некоторых понятий. Перенасыщенность фотографиями ученых, их короткими биографиями, датами рождения и смерти, тестами, вопросы которых направлены на определение даты (года) смерти ученых. Однако учебники успешных образовательных систем, которые входят в десятку лучших мировых образовательных систем, демонстрируют соответствие потребностям, установленным в стандартах, потребностям педагогов и обучающихся, в них присутствуют междисциплинарные взаимосвязи, контент, моделирующий реальные жизненные ситуации, контент, вызывающий стимул и мотивацию к обучающему процессу.

Качество образования.

Проведенное в 2021 году исследование Национального оценивания образовательных достижений учащихся (далее – НООДУ) в 4 и 8 классах показало, что значительная часть обучающихся по-прежнему имеет невысокие показатели по чтению и пониманию, математической и естественно-научной грамотности по результатам обучения и на начальном, и на основном уровнях школы. Положительная динамика отмечается по естественно-научной грамотности, формируемой через интегрированный предмет «Родиноведение» (в настоящее время «Я и мир») в начальных классах, по чтению, пониманию и математической грамотности в 8 классах по сравнению с предыдущим замером НООДУ в 2017 году.

дүйнөдөгү эң мыкты он билим берүү системасынын курамына кирген ийгиликтүү билим берүү системаларынын окуу китептери стандарттарда белгиленген керектөөлөргө, педагогдордун жана окуучулардын керектөөлөрүнө шайкештигин көрсөтөт, аларда дисциплиналар аралык байланыштар, реалдуу турмуштук кырдаалдарды моделдөөчү контенти, окуу процессине стимул жана түрткү берүүчү контенти бар.

Билим берүүнүн сапаты.

2021-жылы Окуучулардын билим алуу жетишкендиктерин улуттук баалоонун (мындан ары – ОБЖУБ) 4 жана 8-класстарда жүргүзүлгөн изилдөөсү окуучулардын олуттуу бөлүгү мектептин башталгыч да, негизги да деңгээлдеринде окутуунун натыйжасы боюнча окуу жана түшүнүү, математика жана табигый-илимий сабаттуулук боюнча мурдагыдай эле төмөн көрсөткүчтөргө ээ экендигин көрсөттү. ОБЖУБдун 2017-жылдагы өлчөөлөрүнө салыштырмалуу башталгыч класстарда «Мекен таануу» (азыркы учурда «Мен жана дүйнө») интеграцияланган предмети аркылуу калыптануучу табигый-илимий сабаттуулук, 8-класстарда окуу, түшүнүү жана математикалык сабаттуулук боюнча оң динамика белгиленүүдө.

4-класстарда окуу жана түшүнүү боюнча натыйжалардын дээрлик жарымы (49,2 %) жана математика боюнча 60 %дан ашыгы минималдуу алгылыктуудан (базалык) төмөн деңгээлде калууда; «Мекен таануу» боюнча 60 %га жакын окуучу базалык жана андан жогору деңгээлдеги натыйжаларды көрсөткөн.

8-класстарда окуучулардын 61 %ы окуу жана түшүнүү боюнча базалык жана андан жогору деңгээлде жетишкендиктерди көрсөттү; окуучулардын дээрлик 53 %ы математика боюнча базалык деңгээлге жетпейт; окуучулардын үчтөн экиси табигый-илимий сабаттуулук боюнча базалык деңгээлге жетпейт.

Жалпы республикалык тестирлөөнүн (мындан ары – ЖРТ) натыйжалары да кооптондурат, ал ЖОЖдо окууга кыйла жөндөмдүү жана мотивацияланган мектеп бүтүрүүчүлөрүн тандоонун инструменти болуп саналат. 2022 жана 2023-жылдардагы ЖРТнын орточо баллы жөнүндө маалыматтарды талдоо орточо 31 % абитуриент негизги тест боюнча босоголук баллдан (110 балл) төмөн жыйынтык көрсөткөн. Өлкөнүн 4 облусунда (Баткен, Чүй, Жалал-Абад жана Ош) 40–50 % мектептин бүтүрүүчүлөрү босоголук баллдан төмөн балл алган. Акыркы 3 жылда ЖРТнын төмөн жыйынтыктары 50 %дан ашкан райондордун саны өстү (9дан 15ке чейин).

Бир нече жыл ичиндеги предметтик тестирлөөнүн жыйынтыктарын талдоо табигый-математикалык багыттагы предметтер: математика, физика, химия жана биология боюнча кыйла төмөн жыйынтыктар белгиленгендигин көрсөтөт.

В 4 классах почти половина (49,2 %) результатов по чтению и пониманию и более 60 % по математике остается на уровне ниже минимально приемлемого (базового); по «Родиноведению» около 60 % обучающихся показали результаты на базовом уровне и выше.

В 8 классах 61 % обучающихся показали достижения на базовом уровне и выше по чтению и пониманию; почти 53 % обучающихся не достигают базового уровня по математике; две трети обучающихся не достигают базового уровня по естественно-научной грамотности.

Вызывают тревогу и результаты Общереспубликанского тестирования (далее – ОРТ), которое является инструментом отбора наиболее способных и мотивированных выпускников школ для обучения в вузе. Анализ данных о среднем балле ОРТ за 2022 и 2023 годы показал, что в среднем 31 % абитуриентов показывают по основному тесту результат ниже порогового балла (110 баллов). В 4 областях (Баткенская, Чуйская, Джалал-Абадская и Ошская) страны баллы ниже пороговых получили выпускники 40–50 % школ. Выросло количество районов (с 9 до 15), где за последние три года низкие результаты ОРТ составляют более 50 %.

Анализ результатов предметного тестирования за несколько лет показывает, что наиболее низкие результаты зафиксированы по предметам естественно-математического направления: математике, физике, химии и биологии.

Управление.

Обновление системы управления образованием является одним из важных условий перехода к 12-летнему образованию. Основными проблемами в системе управления обазованием являются несбалансированность самих управленческих структур; отсутствие функционального анализа их деятельности на центральном и местном уровнях; слабый учет региональных потребностей при формировании планов развития и принятии управленческих решений; недостаточный уровень цифрового управления; отсутствие процессов мониторинга и динамики достижений обучающихся (ключевых компетенций) в общеобразовательных организациях в проекции на 3 уровня, описываемых в Государственном образовательном стандарте (репродуктивный, продуктивный, креативный); отсутствие регулярных срезов на выявление уровней достижения и сформированности образовательных результатов, указанных в предметных стандартах школьного образования.

В целях улучшения ситуации и повышения ответственности за реализацию важнейших направлений обеспечения качества образования в 2024 году создано государственное учреждение «Издательский дом «Окуу китеби», который отвечает за весь комплекс вопросов, связанных с руководством логистикой, адаптацией, созданием и проектированием к тиражированию учебно-методических комплексов (далее – УМК).

Башкаруу.

Билим берүүнү башкаруу системасын жаңылоо 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн маанилүү шарттарынын бири болуп саналат. Билим берүүнү башкаруу системасындагы негизги көйгөйлөр болуп башкаруу түзүмдөрүнүн өздөрүнүн балансталбагандыгы; борбордук жана жергиликтүү деңгээлдерде алардын ишине функциялык талдоонун жоктугу; өнүктүрүү пландарын түзүүдө жана башкаруучулук чечимдерди кабыл алууда регионддук керектөөлөрдү начар эсепке алуу; санариптик башкаруунун жетишсиз деңгээли; Мамлекеттик билим берүү стандартында баяндалган 3-деңгээлдеги проекцияда (репродуктивдик, өнүмдүүлүк, креативдүүлүк) жалпы билим берүү уюмдарында окуучулардын жетишкендиктерине (негизги компетенцияларына) мониторинг жүргүзүү процесстеринин жана динамикасынын жоктугу; мектептик билим берүүнүн предметтик стандарттарында көрсөтүлгөн билим берүү натыйжаларына жетишүүнүн жана калыптануусунун деңгээлин аныктоо үчүн үзгүлтүксүз текшерүүлөрдүн жоктугу.

Кырдаалды жакшыртуу жана билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун маанилүү багыттарын ишке ашыруу үчүн жоопкерчиликти жогорулатуу максатында 2024-жылы «Окуу китеби» басма үйү» мамлекеттик мекемеси түзүлгөн, ал окуу-методикалык комплекстердин (мындан ары – ОМК) логистикасын жетектөө, адаптациялоо, түзүү жана басып чыгарылышын долбоорлоо менен байланышкан маселелердин бүткүл комплексине жооп берет.

Ошентип абалды талдоо 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн алкагында билим берүү системасын түзүмдүк жана мазмундук жактан кайра түзүү зарылдыгын көрсөтүп турат, анын негизги аспекттери төмөнкүлөр болот:

– жаңы билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу, дүйнөлүк эл аралык практикага жана функционалдык сабаттуулукту (окуу, математикалык жана табигый-илимий, санариптик, финансылык жана салыктык сабаттуулукту), XXI кылымдын көндүмдөрүн калыптандырууга басым жасоо менен окуучулардын жетишкендиктерин мониторингдик изилдөөлөрдүн маалыматтарын талдоого негизделген окуу пландарын жана программаларын киргизүү жана адаптациялоо;

– жаңы ОМКларды киргизүү;

– билим берүү стандарттарынын жаңы суроо-талаптарына, мамлекеттин жана коомдун талаптарына ылайык келген педагогикалык кызматкерлерди окутуу жана кайра даярдоо;

– 12 жылдык мектептик билим берүүгө натыйжалуу өтүү үчүн тиешелүү билим берүү чөйрөсүн камсыз кылуу максатында билим берүү уюмдарын инфраструктуралык өзгөртүү жана материалдык-техникалык жабдуу.

Таким образом, анализ ситуации показывает необходимость структурной и содержательной перестройки системы образования в рамках перехода на 12-летнее образование, ключевыми аспектами которого будут:

– разработка новых образовательных стандартов, внедрение и адаптация учебных планов и программ, основанных на мировой международной практике и анализе данных мониторинговых исследований достижений обучающихся с акцентом на формирование функциональной грамотности (читательской, математической и естественно-научной, цифровой, финансовой и налоговой грамотности), навыков XXI века;

– внедрение новых УМК;

– обучение и переподготовка педагогических работников, соответствующих запросам новых требований образовательных стандартов, требований государства и общества;

– инфраструктурные изменения и материально-техническое оснащение образовательных организаций с целью обеспечения соответствующей образовательной среды для эффективного перехода на 12-летнее школьное образование.

Глава 3. Модель 12-летнего школьного образования в Кыргызской Республике

Анализ международной практики показывает, что модель 12-летнего школьного образования и продолжительность обучения на каждом уровне школьного образования в разных странах определяется ответами на следующие вопросы:

– в каком из звеньев школьного образования в первую очередь необходимо решать проблемы, связанные с обеспечением качества обучения;

– как обеспечить преемственность содержания и результатов обучения между разными уровнями образования (дошкольный, школьный, профессиональный);

– как лучше обеспечить/поддержать интеграцию новых задач для системы (развитие у обучающихся универсальных, ключевых и социальных компетенций, обеспечение понимания базовых предметных концепций и др.);

– какова стратегия профилизации и (пред)профессионального развития в образовании обучающихся.

В настоящее время в Кыргызстане реализуется структурная модель 4+5+2, в которой продолжительность обучения в начальной школе составляет 4 года, на уровне основного общего образования – 5 лет и 2 года отводится на завершение среднего общего образования.

Анализ структуры образования в странах, достигающих лучших

3-глава. Кыргыз Республикасында 12 жылдык мектептик билим берүүнүн модели

Эл аралык тажрыйбаны талдоо 12 жылдык мектептик билим берүүнүн модели жана ар кайсы өлкөлөрдөгү мектептик билим берүүнүн ар бир деңгээлинде окутуунун узактыгы төмөнкү суроолордун жооптору менен аныкталарын көрсөттү:

– мектептик билим берүүнүн кайсы звеносунда биринчи кезекте окутуунун сапатын камсыз кылуу менен байланышкан көйгөйлөрдү чечүү зарыл;

– билим берүүнүн ар кандай деңгээлдеринин (мектепке чейинки, мектептик, кесиптик) ортосунда окутуунун мазмунунун жана натыйжаларынын улантуучулугун кантип камсыз кылуу керек;

– система үчүн жаңы милдеттердин интеграциясын кантип жакшыраак камсыз кылуу/колдоо керек (окуучуларда универсалдуу, негизги жана социалдык компетенцияларды өнүктүрүү, базалык предметтик концепцияларды түшүнүүнү камсыз кылуу ж. б.);

– окуучуларга билим берүүдө профилдештирүү жана кесиптик (чейинки) өнүктүрүү стратегиясы кандай.

Азыркы учурда Кыргызстанда 4+5+2 түзүмдүк модели ишке ашырылууда, анда башталгыч мектепте окутуунун узактыгы 4 жылды, негизги жалпы билим берүү деңгээлинде – 5 жылды түзөт жана 2 жыл орто жалпы билим берүүнү аяктоого бөлүнөт.

Билим берүүдө жакшы натыйжаларга жеткен өлкөлөрдөгү билим берүүнүн түзүмүн талдоо 6 жылдык башталгыч мектепке негизделген модель кыйла жайылтылган модель болуп саналарын көрсөттү. PISA-2022 жыйынтыгы боюнча алдынкы 30га дүйнөнүн ар кайсы бурчундагы өлкөлөр кирет (Түштүк-Чыгыш Азия; Борбордук, Түндүк жана Чыгыш Европа; Түндүк Америка), аларда башталгыч жалпы билим берүүнүн узактыгы 6 жылды түзөт, бул окуучулардын функционалдык сабаттуулугун жана негизги окуу көндүмдөрүн мыкты калыптандырууга мүмкүндүк берет. Бул өлкөлөрдө окутуунун башталышы беш жаштан жети жашка чейин жана мектепке чейинки билим берүүнүн түзүмү жана өнүгүү деңгээли менен байланышкан.

Эл аралык практикада негизги жана орто деңгээлдердин узактыгынын катышы ар кандай варианттарда ишке ашырылат: 4+2, 5+1, 3+3 жана кээде жалпысынан 6 эмес, андан көп жылды түзөт. Бул коомдун демографиялык мүнөздөмөлөрүнө жана өлкөнүн экономикалык өнүгүү деңгээлине, билим берүүнүн белгилүү бир рынокторуна багыт алуу менен, ошондой эле башталгыч, орто же жогорку кесиптик билими бар окуучулардын жана студенттердин эмгек рыногуна чыгуусунун күтүлгөн ылдамдыгы менен мектепте профилдик/кесиптик (чейинки) билим берүү агымдарын калыптандыруу качан башталгандыгына байланышкан.

результатов в образовании, показал, что наиболее распространенной является модель, базирующаяся на 6-летней начальной школе. В Топ-30 по результатам PISA-2022 входят страны из разных частей мира (Юго-Восточная Азия; Центральная, Северная и Восточная Европа; Северная Америка), в которых продолжительность начального общего образования составляет 6 лет, что позволяет наилучшим образом сформировать функциональную грамотность обучающихся и базовые навыки обучения. Начало обучения в этих странах варьируется от пяти до семи лет и связано со структурой и уровнем развития предшкольного образования.

Соотношение продолжительности основного и среднего уровней в международной практике реализуется в различных вариантах: 4+2, 5+1, 3+3 и иногда составляет в целом не 6, а более лет. Это связано с демографическими характеристиками общества и уровнем экономического развития страны, ориентацией на определенные рынки образования, а также тем, когда начинается формирование профильных/(пред)профессиональных образовательных потоков в школе, с ожидаемой скоростью выхода на рынок труда обучающихся и студентов, имеющих начальное, среднее или высшее профессиональное образование.

В качестве наиболее актуальной для Кыргызстана предлагается рассматривать модель 12-летней школы (6+3+3)[1], в которой дополнительный год будет включен в начальный уровень обучения и в систему школьного образования будут вовлечены дети шестилетнего возраста. Такой выбор определяется в первую очередь необходимостью значительного повышения качества начального общего образования как основы для развития социальных навыков, функциональной грамотности и получения дальнейшего образования, а также выравнивания возможностей детей, имеющих разную дошкольную подготовку.

Реализация такого подхода осуществляется за счет трансформации программы предшкольной подготовки «Наристе», охватывающей около 75 % детей предшкольного возраста, что позволит решить проблему выравнивания образовательного уровня детей на этапе обучения в 1 классе. Также прием детей в школу с шести лет разгрузит детские сады и обеспечит больший охват дошкольным образованием детей 4–5 лет, что позволит развивать их когнитивные, социальные и творческие навыки с раннего возраста.

Предлагаемая в 12-летней модели продолжительность обучения на основном и среднем уровнях по 3 года (3+3) для Кыргызской Республики обусловлена тем, что профилизация в образовании планируется на старшем уровне. Продолжительность обучения в

[1] Модель 6+3+3 опирается на опыт таких стран, как Сингапур, Япония, Южная Корея, Китай и др., и названа в МСКО самой распространенной в мире.

Кыргызстан үчүн кыйла актуалдуу катары 12 жылдык мектептин (6+3+3)[1] моделин кароо сунушталууда, анда кошумча жыл окутуунун башталгыч деңгээлине киргизилет жана мектептик билим берүү системасына алты жаштагы балдар тартылат. Мындай тандоо биринчи кезекте социалдык көндүмдөрдү, функционалдык сабаттуулукту өнүктүрүү жана андан ары билим алуу, ошондой эле ар кандай мектепке чейинки даярдыгы бар балдардын мүмкүнчүлүктөрүн теңдөө үчүн негиз катары башталгыч жалпы билим берүүнүн сапатын олуттуу жогорулатуу зарылдыгы менен аныкталат.

Мындай ыкма мектепке чейинки курактагы балдардын 75 %га жакынын камтыган «Наристе» мектепке даярдоо программасын трансформациялоонун эсебинен жүзөгө ашырылат, бул 1-класста окутуу этабында балдардын билим деңгээлин теңдөө көйгөйүн чечүүгө мүмкүндүк берет. Ошондой эле мектепке балдарды алты жаштан баштап кабыл алуу бала бакчаларга жүктөмдү азайтат жана 4–5 жаштагы балдарды мектепке чейинки билим берүү менен көбүрөөк камтууну камсыз кылып, бул эрте жашта алардын когнитивдик, социалдык жана чыгармачылык көндүмдөрүн өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Сунушталган 12 жылдык моделде Кыргыз Республикасы үчүн негизги жана орто деңгээлдерде окутуунун узактыгынын 3 жылдан (3+3) болушу билим берүүдөгү профилдештирүү жогорку деңгээлде пландалганы менен шартталган. Жогорку мектепте окутуунун узактыгы 3 жылдын ичинде төмөнкүлөргө мүмкүндүк берет:

– окуучуларга ашыкча жүк келтирбестен, аларга профилдик даярдык алуу үчүн чоң мүмкүнчүлүктөрдү берүүгө жана ЖОЖдо окууга мотивацияны калыптандырууга;

– мектепте окутулуп жаткан жалпы билим берүү предметтеринин кайталанышын болтурбоо менен жогорку кесиптик билим берүү деңгээлинде бакалавриатта (бакалаврларды даярдоо багыттары боюнча: педагогикалык билим берүү, гуманитардык, социалдык илимдер) окуу мезгилин 1 жылга кыскартууга.

9-класстан кийин башталгыч жана орто кесиптик билим берүү түзүмүнө өтүүнү пландаштырган окуучулар 8–9-класстарда профилге чейинки даярдыктан өтөт, ошондой эле (каалоосу боюнча) орто жалпы билим берүү деңгээлинде (9–11-класстар) кошумча кесиптик билим берүүнүн кыска мөөнөттүү программаларын өздөштүрүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болот.

6+3+3 модели боюнча 12 жылдык мектептик билим берүү системасына өтүүдө ушул Концепциянын тиркемесине ылайык Кыргыз Республикасынын мектептик билим берүүсүнүн бардык деңгээлдеринде колдонуудагы системаны өзгөртүү болжолдонууда.

Модель төмөнкү деңгээлдерге бөлүүнү болжолдойт:

– башталгыч жалпы билим берүү – 1–6-класстар (6–11 жаш);

[1] 6+3+3 модели Сингапур, Япония, Түштүк Корея, Кытай ж.б. сыяктуу өлкөлөрдүн тажрыйбасына таянат жана дүйнө жүзүндө жайылган БЭСКда аталган.

старшей школе на протяжении 3 лет позволит:

– не перегружая обучающихся, дать им большие возможности для получения профильной подготовки и сформировать мотивацию к обучению в вузе;

– возможно, сократить на 1 год период обучения в бакалавриате на уровне высшего профессионального образования (по направлениям подготовки бакалавров: педагогическое образование, гуманитарные, социальные науки) путем отсечения дублирования общеобразовательных предметов, которые изучаются в школе.

Обучающиеся, которые планируют после 9 класса переходить в структуры начального и среднего профессионального образования, получают предпрофильную подготовку в 8–9 классах, а также (по желанию) возможность на уровне среднего общего образования (9–11 классы) освоить краткосрочные программы дополнительного профессионального образования.

При переходе на 12-летнюю систему школьного образования по модели 6+3+3 предполагается изменение существующей системы на всех уровнях школьного образования Кыргызской Республики согласно приложению к настоящей Концепции.

Модель предполагает деление на следующие уровни:

– начальное общее образование – 1–6 классы (6–11 лет);

– основное общее образование – 7–9 классы (12–14 лет);

– среднее общее образование – 10–12 классы (15–17 лет).

Начальное общее образование (1–6 классы).

Начальная школа в этой модели делится на два этапа: 4+2 года. В этот период закладывается фундамент для дальнейшего обучения, упор делается на развитие личности ребенка, формирование функциональной грамотности, навыков коммуникации. У детей формируются основные умения и навыки, такие как чтение, письмо, основы математики, а также социальные и коммуникативные навыки. Продолжительность данного уровня (6 лет) значительно смягчает последующий переход на уровень основного общего образования.

Стандарты для 1–4 классов должны быть пересмотрены в сторону большей включенности детей в социальные отношения, уделено особое внимание формированию так называемых мягких (социальных/ключевых) навыков. Формирование функциональной грамотности (счет, чтение, письмо) необходимо реализовать через использование современных методик развития и обучения.

В 1–2 классах обучение ведется главным образом через учебно-игровую деятельность.

В 3–4 классах содержание образования становится более академическим. При этом методики/технологии обучения должны обеспечивать активное/интерактивное обучение обучающихся.

В 5–6 классах обучающиеся становится более

– негизги жалпы билим берүү – 7–9-класстар (12–14 жаш);

– орто жалпы билим берүү – 10–12-класстар (15–17 жаш).

Башталгыч жалпы билим берүү (1–6-класстар).

Бул моделде башталгыч мектеп эки этапка бөлүнөт: 4+2 жыл. Бул мезгилде андан ары окутуу үчүн пайдубал түптөлүп, баланын инсандыгын өнүктүрүүгө, функционалдык сабаттуулугун, коммуникация көндүмдөрүн калыптандырууга басым жасалат. Балдарда окуу, жазуу, математиканын негиздери, ошондой эле социалдык жана коммуникациялык көндүмдөр сыяктуу негизги билгичтиктер жана көндүмдөр калыптанат. Бул деңгээлдин узактыгы (6 жыл) негизги жалпы билим берүү деңгээлине өтүүнү олуттуу жеңилдетет.

1–4-класстар үчүн стандарттар балдарды социалдык мамилелерге көбүрөөк тартуу багытында кайра каралууга, жумшак (социалдык/негизги) көндүмдөрдү калыптандырууга өзгөчө көңүл бурулууга тийиш. Функционалдык сабаттуулукту (эсептөө, окуу, жазуу) калыптандыруу өнүктүрүүнүн жана окутуунун заманбап методикаларын колдонуу аркылуу ишке ашырылышы зарыл.

1–2-класстарда окутуу негизинен окутуу-оюн иш-аракеттери аркылуу жүргүзүлөт.

3–4-класстарда билим берүүнүн мазмуну кыйла академиялык болот. Мында окутуунун методикалары/технологиялары окуучуларды активдүү/интерактивдүү окутууну камсыз кылууга тийиш.

5–6-класстарда окуучулар кыйла өз алдынча болуп, өздөштүрүлүп жаткан материалдын олуттуу көлөмүн кабыл алууга даяр болуп калат. Окуучуларды 1-класстан баштап окуткан педагогдун класс менен иштөөсү улануу менен предметтик педагогдорду тартуу аркылуу предметтик окутуу башталат. Педагог кайсы сабактарды окутууну уланта тургандыгы – аны менен мектептин ортосундагы макулдашуу боюнча аныкталат.

Окуучулар үчүн тарых жана табият таануу боюнча пропедевтикалык курс сыяктуу предметтер кошулат. Заманбап маалыматтык технологияларды билүүнүн өтө маанилүүлүгүн эске алуу менен мектептик билим берүүнүн 1-деңгээли үчүн окуу планына маалыматтык сабаттуулук жана маалыматтык гигиена сабагын киргизүү максатка ылайыктуу.

Окуу жана математика, практикалык маселелерди чечүү үчүн санариптик чөйрөдө иштөө, коммуникация жана кызматташуу, коопсуз жашоо-тиричилик боюнча функционалдык көндүмдөрдү интеграциялоо жана иштеп чыгуу үчүн «Мен жана дүйнө» курсу боюнча окуу программасынын бир бөлүгү катары долбоорлоо-изилдөө иши киргизилет.

Окуу планы эки түрдө иштелип чыгышы мүмкүн: предметтер боюнча же билим берүү жааттары боюнча бөлүнгөн, мында педагог

самостоятельными, готовыми воспринимать большой объем изучаемого материала. Начинается предметное обучение с привлечением педагогов-предметников при продолжении работы с классом педагога, который занимался с обучающимися с 1 класса. Какие предметы будет продолжать вести педагог – определяется по согласовавнию между ним и школой.

Для обучающихся добавляются такие предметы, как пропедевтический курс истории и естествознания. Учитывая высокую значимость владения современными информационными технологиями, желательно ввести в учебный план для 1-го уровня школьного образования урок информационной грамотности и информационной гигиены.

Для интеграции и отработки функциональных навыков по чтению и математике, работы в цифровой среде для решения практических задач, коммуникации и сотрудничества, безопасной жизнедеятельности вводится проектно-исследовательская деятельность как часть учебной программы по курсу «Я и мир».

Учебный план может быть разработан в двух видах: разделенный по предметам либо по образовательным областям, когда педагог самостоятельно распределяет часы в пределах уровня, необходимого для достижения образовательных результатов по предметам, прописанным в предметных стандартах. Так, предметы эстетического цикла могут быть объединены в интегрированный предмет, который будет включать в себя развитие эстетических навыков, музыкальной грамотности, пения, художественных навыков, лепки, народного творчества, моделирования и др., а также креативных навыков, в том числе с использованием компьютерных технологий.

Результатом обучения в начальной школе должен стать уровень развития функциональной грамотности/компетентности обучающихся в чтении и понимании, письме, счете, достаточный для продолжения обучения в основной школе, а также социально-эмоциональный уровень согласно возрастно-психологическим особенностям обучающихся.

Оценивание. В 1–2 классах действует безотметочная система – оценивание достижений осуществляется в виде качественных характеристик, позволяющих педагогу выбрать оптимальную методику обучения.

Оценивание с использованием отметочной шкалы начинается с 3 класса. В 3–6 классах вводится балльная система, позволяющая отслеживать академические достижения, сравнивать их с результатами независимых оценочных исследований, а также определить уровень готовности обучаться на следующем уровне образования.

По завершении начального общего образования проводится тестирование выпускников начальной школы, которое позволяет оценить индивидуальные достижения обучающегося, а также качество

предметтик стандарттарда жазылган предметтер боюнча билим берүү натыйжаларына жетишүү үчүн зарыл болгон сааттарды өз алдынча деңгээлдин чегинде бөлүштүрөт. Алсак эстетикалык циклдин предметтери интеграцияланган предметке бириктирилиши мүмкүн, ал өзүнө эстетикалык көндүмдөрдү, музыкалык сабаттуулукту, ырдоону, көркөм көндүмдөрдү, жабыштырып жасоону, элдик чыгармачылыкты, моделдөөнү ж.б., ошондой эле креативдүү көндүмдөрдү, анын ичинде компьютердик технологияларды колдонуу менен өнүктүрүүнү камтыйт.

Башталгыч мектепте окутуунун натыйжасы окуучулардын негизги мектепте окууну улантуу үчүн жетиштүү болгон деңгээлде окууда жана түшүнүүдө, жазууда, эсептөөдө функционалдык сабаттуулугун/компетенттүүлүгүн өнүктүрүү деңгээлинде, ошондой эле окуучулардын жаш курагына-психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык социалдык-эмоционалдык деңгээлде болууга тийиш.

Баалоо. 1–2-класстарда баасыз система колдонулат – жетишкендиктерди баалоо педагогго окутуунун оптималдуу методикасын тандоого мүмкүндүк берүүчү сапаттык мүнөздөмөлөр түрүндө ишке ашырылат.

Баа шкаласын колдонуу менен баалоо 3-класстан башталат. 3–6-класстарда академиялык жетишкендиктерге байкоо жүргүзүүгө, аларды көз карандысыз баалоо изилдөөлөрүнүн жыйынтыктары менен салыштырууга, ошондой эле билим берүүнүн кийинки деңгээлинде окууга даярдыгынын деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берүүчү баллдык система киргизилет.

Башталгыч жалпы билим берүүнү аяктагандан кийин башталгыч мектептин бүтүрүүчүлөрүн тестирлөө жүргүзүлөт, ал окуучунун жеке жетишкендиктерин, ошондой эле бүтүндөй башталгыч мектептин ишинин сапатын баалоого мүмкүндүк берет. Тестирлөөнү уюштурууга жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер Баалоо концепциясында бекитилет.

Негизги жалпы билим берүү (7–9-класстар).

Бул деңгээлде окутуунун узактыгы Кыргыз Республикасынын колдонуудагы билим берүү системасына (5 жыл) салыштырмалуу кыйла аз (3 жыл). Негизги мектептин мазмуну билим берүүнүн узактыгынын олуттуу кыскарышын жана окутуунун багытын тандоону эске алуу менен түзүлөт.

Билим берүүнүн мазмуну окуучуларда функционалдык сабаттуулукту жана маданий-баалуулук багыттарды калыптандырууга, окуу-таанып-билүү иш-аракеттеринде заманбап компетенцияларды өнүктүрүүгө жана өз алдынча окууга умтулууга багытталган. Табигый-илимий, технологиялык, инженердик жана математикалык билим берүүгө, ошондой эле Кыргыз жараны жарандык иденттүүлүктү калыптандырууга басым жасоо менен тилдик жана маданий көп

работы всей начальной школы. Принципы и подходы к организации и содержанию тестирования закрепляются в Концепции оценивания.

Основное общее образование (7–9 классы).

Продолжительность обучения на данном уровне значительно меньше (3 года) по сравнению с существующей системой образования Кыргызской Республики (5 лет). Содержание основной школы формируется с учетом значительного сокращения продолжительности образования и выбора направления обучения.

Содержание образования направлено на формирование у обучающихся функциональной грамотности и культурно-ценностных ориентиров, развитие современных компетенций в учебно-познавательной деятельности и стремления к самообучению. Особое внимание уделяется естественно-научному, технологическому, инженерному и математическому образованию, а также принятию языкового и культурного разнообразия с фокусом на формирование гражданской идентичности Кыргыз жараны. Обучающиеся осваивают цифровые образовательные ресурсы, учебные онлайн-платформы, творческие способности развиваются посредством проектно-исследовательской деятельности.

Педагоги используют интерактивные методы обучения.

Большее внимание уделяется дифференцированному подходу в обучении с учетом индивидуальных способностей обучающихся.

На данном уровне образования некоторые предметы (математика, физика, языки) могут реализовываться на уровневой основе (базовый и продвинутый курсы) в форме потоков из обучающихся разных классов. При успешном завершении годовой программы более низкого уровня обучающийся может на следующий год перейти в программу более высокого уровня.

В 9 классе вводятся курсы по выбору как основа предпрофильной ориентации, которые носят краткосрочный/модульный и чередующийся характер, что позволяет обучающимся определиться в выборе направления обучения в старшей школе. В конце обучения обучающиеся могут выполнить профориентационные тесты, помогающие им принять решение о дальнейшей образовательной траектории.

Результатом обучения в основной школе должно стать достижение запланированных в Государственном образовательном и предметных стандартах образовательных результатов, обеспечивающих формирование у обучающихся читательской, математической, естественно-научной грамотности, гражданской компетентности и ряда других ключевых компетенций.

Оценивание. По завершении обучения проводится итоговая государственная аттестация, формат и содержание которой должны соответствовать новой миссии образования с пересмотренными задачами уровня основного общего образования. Принципы и подходы

түрдүүлүктү кабыл алууга өзгөчө көңүл бурулат. Окуучулар санариптик билим берүү ресурстарын, окутуучу онлайн-платформаларды өздөштүрөт, чыгармачылык жөндөмдөрү долбоорлоо-изилдөө иштери аркылуу өнүгөт.

Педагогдор окутуунун интерактивдүү методдорун колдонот.

Окуучулардын жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен окутууда дифференцияланган ыкмага көбүрөөк көңүл бурулат.

Билим берүүнүн бул деңгээлинде айрым предметтер (математика, физика, тилдер) ар түрдүү класстардын окуучуларынын агымы түрүндө деңгээлдик негизде (негизги жана алдынкы курстар) ишке ашырылышы мүмкүн. Кыйла төмөн деңгээлдеги жылдык программаны ийгиликтүү аяктаган учурда окуучу кийинки жылы кыйла жогорку деңгээлдеги программага өтө алат.

9-класста тандоо боюнча курстар профилге чейинки багыттын негизи катары киргизилет, алар кыска мөөнөттүү/модулдук жана кезектешүүчү мүнөзгө ээ, бул окуучуларга жогорку мектепте окутуунун багытын тандоого мүмкүндүк берет. Окуунун аягында окуучулар аларга андан аркы билим берүү траекториясы жөнүндө чечим кабыл алууга жардам берүүчү кесипке багыт берүүчү тесттерди аткара алат.

Негизги мектепте окутуунун натыйжасы Мамлекеттик билим берүү жана предметтик стандарттарда пландаштырылган, окуучуларда окуу, математикалык, табигый-илимий сабаттуулукту, жарандык компетенттүүлүктү жана башка бир катар негизги компетенцияларды калыптандырууну камсыз кылган билим берүүнүн натыйжаларына жетүү болууга тийиш.

Баалоо. Окуу аяктагандан кийин жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация өткөрүлөт, анын форматы жана мазмуну негизги жалпы билим берүү деңгээлинин кайра каралган милдеттери менен билим берүүнүн жаңы миссиясына ылайык келүүгө тийиш. Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны уюштурууга жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер Баалоо концепциясында бекитилет.

Орто жалпы билим берүү (10–12-класстар).

Орто жалпы билим берүүнүн деңгээлинде окутуу мектептик билим берүүнүн жыйынтыктоочу этабы болуп эсептелет жана 10–12-класстарда ишке ашырылат (1 жылга көбөйөт), бул тереңдетилген профилдик жана зарыл болгон учурда кесиптик (чейинки) билим алууга мүмкүндүк берет.

Окуучулар өздөрүнүн керектөөлөрүнө, кызыкчылыктарына жана ниеттерине ылайык окуу үчүн багыттардын бирин тандайт: биргелешкен долбоорлор жана тандоо боюнча элективдүү предметтер түрүндө практикалык колдоо менен профилдик предметтерди тереңдетип окуу үчүн табигый-математикалык, социалдык-

к организации и содержанию итоговой государственной аттестации закрепляются в Концепции оценивания.

Среднее общее образование (10–12 классы).

Обучение на уровне среднего общего образования является завершающим этапом школьного образования и осуществляется в 10–12 классах (увеличивается на 1 год), что дает возможность получить углубленное профильное и при необходимости (пред)профессиональное образование.

Обучающиеся в соответствии со своими потребностями, интересами и намерениями выбирают одно из направлений для обучения: естественно-математическое, социально-гуманитарное, технологическое, художественно-эстетическое и др. для углубленного изучения профильных предметов с практической поддержкой в форме совместных проектов и элективных предметов по выбору (в Концепции профильного образования).

Профили определяются школой по согласованию с родителями и обучающимися, исходя из возможностей школы (наличие педагогов, способных преподавать профильные предметы, оснащения школы и т.д.), приоритетных направлений развития региона и других факторов.

Учебный план средней школы включает набор обязательных предметов (математика, родной и второй язык и др.), а также профильные предметы и элективные (предметы по выбору), направленные на общее развитие обучающихся.

В зависимости от избранного профиля/профилей школа может выбирать учебный план, в котором приоритетом являются предметы определенного/ых образовательных областей. Школа, имеющая профильное обучение, обязана обеспечить обучающимся изучение непрофильных предметов на базовом (стандартном) уровне, углубленное изучение профильных предметов и предметов по выбору (элективных), направленных на общее развитие обучающихся. На первоначальном этапе перехода к 12-летнему образованию школы могут сохранять обучение без профилей, давая обучающимся общие академические знания и компетентности.

Продолжение образования с получением профильного образования и/или (пред)профессиональных навыков требует организации сетевого взаимодействия школы с организациями начального профессионального, среднего профессионального, высшего профессионального и дополнительного образования на основе двусторонних договоров. Одной из важнейших задач обеспечения такого партнерства является распределение средств минимального стандарта бюджетного финансирования и определение части стандарта, покрывающего (пред)профессиональное обучение обучающихся.

Необходимо также определить тип документа государственного образца, который получат обучающиеся в конце

гуманитардык, технологиялык, көркөм-эстетикалык ж.б. (Профилдик билим берүү концепциясында).

Профилдер мектептин мүмкүнчүлүктөрүнө (профилдик предметтерди окутууга жөндөмдүү педагогдордун болушу, мектептин жабдылышы ж.б.), регионду өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттарына жана башка факторлорго жараша ата-энелер жана окуучулар менен макулдашуу боюнча мектеп тарабынан аныкталат.

Орто мектептин окуу планы окуучулардын жалпы өнүгүүсүнө багытталган милдеттүү предметтердин топтомун (математика, эне тили жана экинчи тил ж.б.), ошондой эле профилдик жана элективдик (тандоо боюнча предметтер) предметтерди камтыйт.

Тандалган профилге/профилдерге жараша мектеп белгилүү бир билим берүү жааттарынын предметтери артыкчылыктуу болуп саналган окуу планын тандай алат. Профилдик окутуу бар мектеп окуучуларга базалык (стандарттык) деңгээлде профилдик эмес предметтерди окууну, профилдик предметтерди жана окуучулардын жалпы өнүгүүсүнө багытталган тандоо боюнча (элективдик) предметтерди тереңдетип окууну камсыз кылууга милдеттүү. 12 жылдык билим берүүгө өтүүнүн баштапкы этабында мектептер окуучуларга жалпы академиялык билимди жана компетенттүүлүктү берүү менен профилдерсиз окутууну сактап кала алат.

Профилдик билим жана/же кесиптик (чейинки) көндүмдөрдү алуу менен билим алууну улантуу мектептин эки тараптуу келишимдердин негизинде башталгыч кесиптик, орто кесиптик, жогорку кесиптик жана кошумча билим берүү уюмдары менен тармактык өз ара аракеттенүүсүн уюштурууну талап кылат. Мындай өнөктөштүктү камсыз кылуунун маанилүү милдеттеринин бири болуп бюджеттик каржылоонун минималдуу стандартынын каражаттарын бөлүштүрүү жана окуучуларды кесиптик (чейинки) окутууну жабуучу стандарттын бөлүгүн аныктоо саналат.

Ошондой эле кесиптик (чейинки) окутуунун аягында окуучулар ала турган мамлекеттик үлгүдөгү документтин тибин аныктоо зарыл.

Бул этап үчүн жаңы максаттарга ылайык орто мектепте билим берүүнүн мазмуну олуттуу түрдө өзгөртүлөт. Билим берүү процесси инновациялык технологияларды жана методикаларды, анын ичинде долбоордук ишти, кейс-методдорду, окутуунун интерактивдүү формаларын колдонуу, жасалма интеллект, санариптик платформалар менен иштөө ж.б. аркылуу түзүлөт. Критикалык ой жүгүртүү, коммуникация жана кооперация көндүмдөрүн өнүктүрүүгө, креативдүү мамилеге, окуучулардын өз алдынча иштерин жана изилдөө долбоорлорун уюштурууга олуттуу көңүл бурулат. Профилдик окутуу ЖОЖдор жана кесиптик уюмдар менен тыгыз өз ара аракеттенүүнү божомолдойт.

(пред)профессионального обучения.

В соответствии с новыми для данного этапа целями существенно трансформируется содержание образования в средней школе. Образовательный процесс строится с использованием инновационных технологий и методик, включая проектную деятельность, кейс-методы, интерактивные формы обучения, работу с искусственным интеллектом, цифровыми платформами и др. Большое внимание уделяется развитию навыков критического мышления, коммуникации и кооперации, креативному подходу, организации самостоятельной работы и исследовательских проектов обучающихся. Профильное обучение предполагает тесное взаимодействие с вузами и профессиональными организациями.

Данная модель позволяет сократить (при необходимости) на 1 год период обучения в бакалавриате на уровне профессионального образования путем отсечения дублирующих общеобразовательных предметов, которые изучаются в школе.

Оценивание. По окончании 12 класса проводится итоговое оценивание (экзамены), формат и содержание которого должны быть разработаны и апробированы с учетом направлений профилизации.

Обучающиеся, которые планируют поступление в вузы республики, сдают ОРТ.

Принципы и подходы к организации и содержанию итоговой государственной аттестации закрепляются в Концепции оценивания.

Глава 4. Ожидаемые результаты обучения в 12-летней школе

4.1. Ожидаемые результаты

Переход к 12-летнему школьному образованию должен обеспечить:

– равные возможности и удовлетворение потребностей всех детей шести лет в социализации и развитии для дальнейшего обучения;

– воспитание гражданственности, патриотизма (Кыргыз жараны), уважения к правам и свободам человека, ответственности перед собой и обществом;

– формирование нового уклада школьной жизни, способствующего воспитанию физически здоровой, духовно богатой, высоконравственной, толерантной, образованной личности, уважающей традиции и культуру своего и других народов;

– формирование целостного научного мировоззрения, экологической культуры; создание предпосылок для вхождения в открытое информационно-образовательное пространство;

– формирование функциональной грамотности, навыков 21 века;

– разностороннее развитие обучающихся, их познавательных интересов, творческих способностей, общеучебных умений, навыков

Бул модель мектепте окутулуучу кайталанган жалпы билим берүү предметтерин алып салуу менен кесиптик билим берүү деңгээлинде бакалавриатта окуу мезгилин (зарыл болсо) 1 жылга кыскартууга мүмкүндүк берет.

Баалоо. 12-класстын аягында жыйынтыктоочу баалоо (экзамендер) жүргүзүлөт, анын форматы жана мазмуну профилдештирүүнүн багыттарын эске алуу менен иштелип чыгууга жана апробацияланууга тийиш.

Республиканын ЖОЖдоруна тапшырууну пландаган окуучулар ЖРТ тапшырат.

Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестацияны уюштурууга жана анын мазмунуна карата принциптер жана мамилелер Баалоо концепциясында белгиленет.

4-глава. 12 жылдык мектепте окутуудан күтүлүүчү натыйжалар

4.1. Күтүлүүчү натыйжалар

12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүү төмөнкүлөрдү камсыз кылууга тийиш:

– бирдей мүмкүнчүлүктөр жана андан ары билим алуу үчүн бардык алты жаштагы балдардын социалдашууга жана өнүгүүгө болгон муктаждыктарын канааттандыруу;

– жарандуулукка, мекенчилдикке (Кыргыз жараны), адамдын укуктарын жана эркиндигин урматтоого, өзүнүн жана коомдун алдындагы жоопкерчиликке тарбиялоо;

– өзүнүн жана башка элдердин каада-салтын жана маданиятын сыйлаган, дене-бою чың, руханий жактан бай, адептүү, сабырдуу, билимдүү инсанды тарбиялоого өбөлгө түзүүчү мектептик жашоонун жаңы тартибин калыптандыруу;

– бирдиктүү илимий дүйнө таанымды, экологиялык маданиятты калыптандыруу; ачык маалыматтык-билим берүү мейкиндигине кирүү үчүн өбөлгөлөрдү түзүү;

– функционалдык сабаттуулукту, 21-кылымдын көндүмдөрүн калыптандыруу;

– окуучулардын өзүнүн инсандык жөндөмдөрүн ачуусуна өбөлгө түзүүчү таанып-билүүчүлүк кызыкчылыктарын, чыгармачылык жөндөмдөрүн, жалпы окуу билимдерин, өз алдынча билим алуу жөндөмдөрүн ар тараптуу өнүктүрүү;

– билим берүүнүн деңгээлдеринин ортосунда, анын ичинде профилдик жана кесиптик (чейинки) өнүгүүнүн жеке траекториясын түзүү үчүн тыгыз байланыштарды түзүү.

12 жылдык окутууга өтүү боюнча коюлган максаттарга жана милдеттерге ылайык окутуунун натыйжасы төмөнкүлөр болууга тийиш:

самообразования, способствующих самореализации личности;

– установление тесных связей между уровнями образования, в том числе для формирования индивидуальной траектории профильного и (пред)профессионального развития.

Соответственно поставленным целям и задачам по переходу к 12-летнему обучению, результатом обучения должно стать:

– формирование у обучающихся фундаментальных знаний по учебным предметам, ключевых и предметных компетентностей, мягких навыков, обеспечивающих вхождение выпускников в экономическую, социальную, гражданскую жизнь общества и государства;

– развитие критического мышления, способности анализа и синтеза информации, проблемного мышления и решения задач;

– развитие креативности, в том числе как условия для умения не только учиться на протяжении жизни, создавать стартапы и др., но и разучиваться и переучиваться;

– умение использовать информационно-коммуникационные технологии и искусственный интеллект, в частности для решения образовательных и жизненных задач, при соблюдении норм и правил цифровой гигиены;

– владение тремя и более языками для получения больших возможностей в учебе и на рынке труда;

– соблюдение норм, обеспечивающих устойчивое развитие сообщества и страны в целом, которое дает возможность удовлетворять потребности настоящего времени, но не ставя под угрозу способность будущих поколений удовлетворять их собственные потребности;

– формирование навыков коммуникации и сотрудничества, включая умение работать в группе, выражать свои мысли и идеи, слушать и уважать точки зрения других;

– развитие личностных качеств, таких как самоуважение, самоорганизация, ответственность, толерантность и эмоциональный интеллект;

– наличие четкого понимания дальнейшей траектории собственного развития благодаря профильной ориентации и формированию (пред)профессиональных навыков и/или академических знаний и навыков;

– готовность к дальнейшему обучению или выходу на рынок труда.

4.2. Обновление содержания 12-летнего школьного образования

Основополагающими принципами конструирования содержания образования 12-летней школы, обеспечивающими достижение заявленных результатов, являются:

– окуучулардын окуу предметтери боюнча фундаменталдык билимдерин, негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрүн, бүтүрүүчүлөрдүн коомдун жана мамлекеттин экономикалык, социалдык, жарандык турмушуна кирүүсүн камсыз кылуучу ийкемдүү көндүмдөрүн калыптандыруу;

– критикалык ой жүгүртүүнү, маалыматты талдоо жана синтездөө жөндөмүн, көйгөй үстүндө ой жүгүртүүнү жана маселелерди чечүүнү өнүктүрүү;

– чыгармачылыкты, анын ичинде өмүр бою билим алуу, стартаптарды түзүү ж.б.у.с. гана эмес, билгенин унутуу жана кайра үйрөнүү жөндөмдүүлүгү үчүн шарт катары өнүктүрүү;

– санариптик гигиенанын ченемдерин жана эрежелерин сактоо менен, атап айтканда, билим берүү жана турмуштук маселелерди чечүү үчүн маалыматтык-коммуникациялык технологияларды жана жасалма интеллекти колдоно билүү;

– окууда жана эмгек рыногунда чоң мүмкүнчүлүктөргө ээ болуу үчүн үч же андан көп тил билүү;

– коомчулуктун жана бүтүндөй өлкөнүн туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуучу, азыркы учурдун керектөөлөрүн канааттандырууга мүмкүндүк берүүчү, бирок келечектеги муундардын өздөрүнүн керектөөлөрүн канааттандыруу жөндөмдүүлүгүнө коркунуч туудурбай турган ченемдерди сактоо;

– коммуникация жана кызматташуу көндүмдөрүн, анын ичинде топто иштөө, өз ойлорун жана идеяларын билдирүү, башкалардын пикирин угуу жана урматтоо көндүмдөрүн калыптандыруу;

– өзүн-өзү сыйлоо, өзүн-өзү уюштуруу, жоопкерчилик, толеранттуулук жана эмоционалдык интеллект сыяктуу инсандык сапаттарды өнүктүрүү;

– профилдик багыт алуу жана кесиптик (чейинки) көндүмдөрдү жана/же академиялык билимдерди жана көндүмдөрдү калыптандыруу аркылуу өзүнүн өнүгүүсүнүн андан аркы траекториясын так түшүнүү;

– андан ары окууга же эмгек рыногуна чыгууга даяр болуу.

4.2. 12 жылдык мектептик билим берүүнүн мазмунун жаңылоо

Билдирилген натыйжаларга жетишүүнү камсыз кылуучу 12 жылдык мектепте билим берүүнүн мазмунун конструкциялоонун негизги принциптери болуп төмөнкүлөр саналат:

– окуу жана турмуштук кырдаалдарда колдонуу үчүн билимди жана адамзаттын педагогикалык жактан ылайыкташтырылган тажрыйбасын өздөштүрүүгө мүмкүндүк берүүчү ар бир предметтин

– фундаментальность содержания образования за счет выделения ядра каждого предмета, позволяющего усваивать знания и педагогически адаптированный опыт человечества для применения его в учебных и жизненных ситуациях;

– усиление методологической составляющей в структуре научного знания: теории, законы, принципы, модели, понятия, величины, научные факты; система способов исследования, применяемых в базовых науках, учение о методах познания и преобразовании мира;

– сочетание универсальных (ключевых, мягких) и предметных компетенций в процессе образования;

– реализация концепции опережающего образования, учитывающего быстрые технологические и иные изменения, происходящие в настоящий момент в мире и Кыргызстане;

– внедрение методов инновационного и развивающегося образования, ориентированного на раскрытие творческого потенциала личности;

– культуросообразность – отражение в содержании образования на каждом этапе обучения различных аспектов мировой и национальной культуры, обеспечивающих гармоничное развитие личности обучающихся;

– личностная ориентация содержания образования, предполагающая развитие способностей обучающихся, индивидуализацию их образования с учетом интересов и склонностей;

– усиление в содержании образования деятельностного компонента за счет компетентностного образования и формирования учебного плана нового типа;

– обеспечение сокращения учебной нагрузки в основной школе за счет педагогического и психологического отбора содержания образования;

– интеграция содержания образования, направленная на обеспечение целостности представлений обучающихся о мире;

– профилирование и дифференциация содержания образования как условие выбора обучающимися будущей жизненной стратегии;

– открытость содержания образования, предполагающая использование в качестве образовательной среды различных дополнительных информационных массивов и других источников учебного материала.

4.3. Базисный учебный план

Исходными данными для конструирования нового базисного учебного плана (далее – БУП) на основе обновленного содержания образования являются:

өзөгүн бөлүп алуунун эсебинен билим берүүнүн мазмунунун фундаменталдуулугу;

– илимий билимдердин түзүмүндө методологиялык курамды күчөтүү: теориялар, мыйзамдар, принциптер, моделдер, түшүнүктөр, чоңдуктар, илимий фактылар; базалык илимдерде колдонулуучу изилдөө ыкмаларынын системасы, дүйнөнү таанып билүү жана өзгөртүү методдору жөнүндө окуу;

– билим берүү процессинде универсалдуу (негизги, ийкемдүү) жана предметтик компетенциялардын айкалышы;

– азыркы учурда дүйнөдө жана Кыргызстанда болуп жаткан тез технологиялык жана башка өзгөрүүлөрдү эске алган алдынкы билим берүү концепциясын ишке ашыруу;

– инсандын чыгармачыл потенциалын ачууга багытталган билим берүүнүн инновациялык жана өнүктүрүү методдорун киргизүү;

– маданияттын калыптанышы – билим берүүнүн мазмунунда окутуунун ар бир этабында окуучулардын инсандык гармониялуу өнүгүүсүн камсыз кылуучу дүйнөлүк жана улуттук маданияттын ар кандай аспекттерин чагылдыруу;

– окуучулардын жөндөмдөрүн өнүктүрүүнү камтыган билим берүүнүн мазмунунун инсандык багыты, кызыкчылыктарын жана каалоолорун эске алуу менен алардын билим алуусун жекелештирүү;

– билим берүүнүн мазмунунда компетенттүүлүк билим берүү жана жаңы типтеги окуу планын түзүү аркылуу ишмердик компонентин күчөтүү;

– билим берүүнүн мазмунун педагогикалык жана психологиялык тандоо аркылуу негизги мектепте окуу жүктөмүн кыскартууну камсыз кылуу;

– окуучулардын дүйнө жөнүндө түшүнүктөрүнүн бүтүндүгүн камсыз кылууга багытталган билим берүүнүн мазмунун интеграциялоо;

– окуучулардын келечектеги жашоо стратегиясын тандоосунун шарты катары билим берүүнүн мазмунун профилдештирүү жана дифференциациялоо;

– билим берүү чөйрөсү катары ар кандай кошумча маалымат массивдерин жана окуу материалынын башка булактарын пайдаланууну камтыган билим берүүнүн мазмунунун ачыктыгы.

4.3. Базистик окуу планы

Билим берүүнүн жаңыланган мазмунунун негизинде жаңы базистик окуу планын (мындан ары – БОП) конструкциялоо үчүн баштапкы маалыматтар болуп төмөнкүлөр саналат:

– мамлекеттин социалдык заказы жана билим берүү

– социальный заказ государства и мировые тренды в сфере образования;

– психологические и физиологические характеристики детей разного возраста (необходимая и возможная нагрузка);

– педагогические принципы конструирования БУП (представленность всех образовательных областей на протяжении всех лет обучения, соотношение часов с возможностью достижения закрепленного в стандарте результата; соотношение предметов с целью эффективного развития межполушарного мозгового взаимодействия и др.).

Структура БУП должна учитывать:

– соотношение государственного и школьного компонентов;

– наличие уровневых программ отдельных предметов для старших уровней школьного образования;

– наличие профильных компонентов БУП для старших классов;

– наличие времени для классной и самостоятельной работы;

– соответствие Санитарно-эпидемиологическим правилам и нормативам «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных организациях».

Глава 5. Система мониторинга и оценки качества 12-летнего школьного образования

Система оценки качества образования рассматривается как ключевой элемент управления системой школьного образования в условиях перехода и реализации 12-летнего образования, важный инструмент принятия информированных управленческих и педагогических решений, ориентированных на достижение образовательных результатов.

Внедрение 12-летней модели школьного образования потребует совершенствования системы оценивания качества дошкольного и школьного образования и проведения оценки:

– уровня когнитивного, физического, социального и эмоционального развития детей дошкольного возраста;

– уровня готовности детей к обучению в школе;

– достижений обучающегося и класса (воспитуемого и дошкольной группы);

– результатов профессиональной деятельности педагогических и руководящих работников образовательных организаций.

Для мониторинга дошкольного образования используются (валидизированные) индикаторы возрастно-психологического развития детей дошкольного возраста, а также индикаторы эффективности образовательной среды дошкольной образовательной организации.

чөйрөсүндөгү дүйнөлүк тренддер;

– ар кандай курактагы балдардын психологиялык жана физиологиялык мүнөздөмөлөрү (зарыл жана мүмкүн болгон жүктөм);

– БОП конструкциялоонун педагогикалык принциптери (окутуунун бардык жылдарында бардык билим берүү чөйрөлөрүнүн болушу, стандартта бекитилген натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгү менен сааттардын катышы; мээнин жарым шарларынын өз ара аракеттенүүсүн натыйжалуу өнүктүрүү максатында предметтердин катышы ж. б.).

БОП түзүмүндө төмөнкүлөр эске алынышы керек:

– мамлекеттик жана мектептик компоненттердин катышы;

– мектептик билим берүүнүн жогорку деңгээлдери үчүн айрым предметтердин деңгээлдик программаларынын болушу;

– жогорку класстар үчүн БОПтун профилдик компоненттеринин болушу;

– класстык жана өз алдынча иштөө үчүн убакыттын болушу;

– «Жалпы билим берүү уюмдарында окутуунун шарттарына жана уюштурулушуна карата санитардык-эпидемиологиялык талаптар» санитардык-эпидемиологиялык эрежелерине жана ченемдерине ылайык келүүсү.

5-глава. 12 жылдык мектептик билим берүүгө мониторинг жүргүзүү жана сапатын баалоо системасы

Билим берүүнүн сапатын баалоо системасы 12 жылдык билим берүүгө өтүү жана ишке ашыруу шарттарында мектептик билим берүү системасын башкаруунун негизги элементи, билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүгө багытталган маалымдуу башкаруучулук жана педагогикалык чечимдерди кабыл алуунун маанилүү куралы катары каралат.

Мектептик билим берүүнүн 12 жылдык моделин киргизүү мектепке чейинки жана мектептик билим берүүнүн сапатын баалоо системасын өркүндөтүүнү жана төмөнкүлөргө баалоо жүргүзүүнү талап кылат:

– мектепке чейинки курактагы балдардын когнитивдик, физикалык, социалдык жана эмоционалдык өнүгүү деңгээлине;

– балдардын мектепте окууга даярдыгынын деңгээлине;

– окуучунун жана класстын (тарбиялануучунун жана мектепке чейинки топтун) жетишкендиктерине;

– билим берүү уюмдарынын педагогикалык жана жетекчи кызматкерлеринин кесиптик ишинин натыйжаларына.

Мектепке чейинки билим берүүгө мониторинг жүргүзүү үчүн мектепке чейинки курактагы балдардын курактык-психологиялык

Мониторинг психолого-педагогической готовности к школьному обучению первоклассников и корректировки программы обучения в начальной школе будут проводиться на основе ежегодного выборочного исследования начиная с 2026 года.

На уровне школьного образования основой оценивания являются образовательные результаты, закрепленные Государственным образовательным стандартом и предметными стандартами. Ожидаемые результаты обучения обучающихся (знания, приобретенные навыки, сформированные компетентности) оцениваются:

– отслеживанием учебных достижений обучающихся в процессе обучения;

– проведением независимого экзамена по окончании начального уровня среднего общего образования (6 класс);

– проведением итоговой аттестации после окончания 9-, 12-летнего обучения.

С 1 по 12 классы используется диагностическое, формативное, суммативное/итоговое оценивание на критериальной основе.

В начальном образовании в 1–2 классах оценивание безотметочное, осуществляется в виде качественных характеристик, позволяющих педагогу выбрать оптимальную методику обучения. Диагностическое и формативное оценивание встроено в процесс обучения для его дифференциации и индивидуализации, что особенно важно на начальной ступени обучения для обеспечения инклюзивности и поддержки детей с разным образовательным стартовым уровнем.

В 3–6 классах осуществляетя переход к использованию отметок. Балловая система вводится на критериальной основе и позволяет отслеживать образовательные результаты и прогресс обучающихся, а также определить уровень готовности обучаться на следующем уровне образования. Для эффективного внутриклассного оценивания процесс обучения обеспечивается комплексом контрольно-измерительных материалов, в том числе с использованием современных технологических решений.

Результаты обучения и развития в начальной школе измеряются в конце 6 класса в виде итоговой аттестации (комплексного тестирования) по основным видам базовой грамотности (чтение, письмо, математическая и естественно-научная грамотность).

Результаты обучения на уровне основной школы измеряются после 8 класса для определения склонностей и интересов к определенным предметам/образовательной области.

Оценивание достижения ожидаемых результатов проводится параллельно по двум направлениям:

– степень освоения Государственного образовательного и предметных стандартов (формы – тестирование, контрольные/проверочные работы и др.);

өнүгүүсүнүн индикаторлору (валидизацияланган), ошондой эле мектепке чейинки билим берүү уюмунун билим берүү чөйрөсүнүн натыйжалуулугунун индикаторлору колдонулат.

Биринчи класстын окуучуларынын мектепке окутууга психологиялык-педагогикалык даярдыгына мониторинг жана башталгыч мектептин окуу программасын корректировкалоо 2026-жылдан баштап ар жылдык тандалма изилдөөнүн негизинде жүргүзүлөт.

Мектептик билим берүүнүн деңгээлинде баалоонун негизи болуп Мамлекеттик билим берүү стандарты жана предметтик стандарттар менен бекемделген билим берүүнүн натыйжалары саналат. Окуучуларды окутуудан күтүлүүчү натыйжалар (билим, ээ болгон көндүмдөр, калыптанган компетенттүүлүктөр) төмөнкүлөр аркылуу бааланат:

– окуучулардын окуу процессинде окуудагы жетишкендиктерине байкоо жүргүзүү;

– орто жалпы билим берүүнүн баштапкы деңгээлин (6-класс) аяктагандан кийин көз карандысыз экзамен өткөрүү;

– 9, 12 жылдык окууну аяктагандан кийин жыйынтыктоочу аттестациялоону өткөрүү.

1-класстан 12-класска чейин критериалдык негизде диагностикалык, формативдик, суммативдик/жыйынтыктоочу баалоолор колдонулат.

Башталгыч билим берүүдө 1–2-класстарда баа коюлбаган баалоо сапаттык мүнөздөмөлөр түрүндө ишке ашырылат, бул педагогго окутуунун оптималдуу методикасын тандоого мүмкүндүк берет. Диагностикалык жана формативдик баалоо аны дифференциациялоо жана жекелештирүү үчүн окуу процессине киргизилген, бул билиминин баштапкы деңгээли ар кандай болгон балдарга инклюзивдүүлүктү жана колдоону камсыз кылуу үчүн окутуунун баштапкы баскычында өзгөчө маанилүү.

3–6-класстарда бааларды колдонууга өтүү жүргүзүлөт. Баллдык система критериалдык негизде киргизилет жана окуучулардын билим алуусунун натыйжаларын жана прогрессин көзөмөлдөөгө, ошондой эле билим берүүнүн кийинки деңгээлинде окууга даярдыктын деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет. Класс ичиндеги натыйжалуу баалоо үчүн окутуу процесси контролдук-өлчөө материалдарынын топтому менен, анын ичинде заманбап технологиялык чечимдерди колдонуу менен камсыз кылынат.

Башталгыч мектепте окутуунун жана өнүктүрүүнүн натыйжалары 6-класстын аягында базалык сабаттуулуктун (окуу, жазуу, математикалык жана табигый илимий сабаттуулук) негизги түрлөрү боюнча жыйынтыктоочу аттестация (комплекстүү тест) түрүндө өлчөнөт.

– личностные достижения обучающихся (в том числе с использованием методик выявления личностного роста, а также профориентационного тестирования и др.).

Данные используются как для оценки индивидуальных образовательных результатов, так и для выбора дальнейшей траектории обучения на уровне 8–9 классов и определения в дальнейшем направления профилизации (индивидуальной образовательной траектории).

Результаты обучения в основной школе (9 класс) проверяются итоговой государственной аттестацией, которая проводится в виде стандартизированного оценивания.

В связи с профилизацией старшей школы акцент перемещается на образовательные результаты профильного обучения, однако в качестве общих образовательных результатов, включенных в оценку, также остаются академические знания, навыки критического мышления, навыки сотрудничества, креативность. Измерение и оценка этих навыков осуществляются через оценку проектных, исследовательских и творческих работ обучающихся на уровне образовательной организации.

Для более объективного и дифференцированного оценивания пятибалльная шкала оценки преобразована в десятибалльную шкалу. Данный переход отражается в Концепции оценивания и далее в методических материалах для педагогов.

Для определения уровня владения обучающимися государственным языком в соответствии с заданными в стандарте уровнями его развития на основе системы «Кыргызтест» в определенных классах проводится комплексное стандартизированное тестирование. Тестирование определяет сформированность навыков аудирования, чтения, говорения, письма, владения функциональной лексикой и грамматикой. Набор субтестов может варьировать на разных уровнях обучения.

Русский язык как второй язык и английский язык также оцениваются через стандартизированное тестирование для определения уровня владения.

МОН вправе устанавливать контрольные/проверочные работы для определения промежуточных результатов обучения, количество и сроки которых определяются Положением о контрольных/проверочных работах. Задачей контрольных/проверочных работ будет выявление достижения образовательных результатов, запланированных в предметных стандартах, на определенном этапе обучения.

Переводные экзамены, за исключением 6 и 9 классов, не проводятся.

Для поступающих в вузы сохраняется ОРТ как тест для

Негизги мектептин деңгээлинде окутуунун натыйжалары белгилүү бир предметтерге/билим берүү жаатына болгон шыкты жана кызыгууну аныктоо үчүн 8-класстан кийин өлчөнөт.

Күтүлгөн натыйжаларга жетишүүнү баалоо эки багыт боюнча параллелдүү жүргүзүлөт:

– Мамлекеттик билим берүү жана предметтик стандарттарын өздөштүрүү даражасы (формалары – тестирлөө, контролдук/текшерүү иштери ж.б.);

– окуучулардын жеке жетишкендиктери (анын ичинде инсандык өсүүнү аныктоо методикаларын, ошондой эле кесипке багыттоочу тестирлөөнү ж.б. колдонуу менен).

Маалыматтар жеке билим берүүнүн натыйжаларын баалоо үчүн, ошондой эле 8–9-класстардын деңгээлинде окутуунун андан аркы траекториясын тандоо жана андан ары профилдештирүү багытын (жеке билим берүү траекториясы) аныктоо үчүн колдонулат.

Негизги мектептеги (9-класс) окутуунун натыйжалары стандартташтырылган баалоо түрүндө өткөрүлүүчү жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациялоо менен текшерилет.

Жогорку мектепти профилдештирүүгө байланыштуу, профилдик окутуунун билим берүүчү натыйжаларына басым жасалат, бирок баалоого киргизилген жалпы билим берүү натыйжалары катары академиялык билим, критикалык ой жүгүртүү көндүмдөрү, кызматташуу, чыгармачылык көндүмдөрү да калат. Бул көндүмдөрдү өлчөө жана баалоо билим берүү уюмунун деңгээлинде окуучулардын долбоорлоо, изилдөө жана чыгармачылык иштерин баалоо аркылуу жүргүзүлөт.

Объективдүү жана дифференциалдуу баалоо үчүн беш баллдык баалоо шкаласы он баллдык шкалага өзгөртүлөт. Мындай өтүү Баалоо концепциясында жана андан ары педагогдор үчүн методикалык материалдарда чагылдырылат.

Окуучулардын мамлекеттик тилди билүү деңгээлин аныктоо үчүн «Кыргызтест» системасынын негизинде стандартта белгиленген аны өнүктүрүү деңгээлине ылайык айрым класстарда комплекстүү стандартташтырылган тестирлөө жүргүзүлөт. Тестирлөө угуу, окуу, сүйлөө, жазуу көндүмдөрүнүн калыптанышын, функционалдык лексиканы жана грамматиканы өздөштүрүүнү аныктайт. Субтесттердин топтому окутуунун ар башка деңгээлдеринде ар кандай болушу мүмкүн.

Орус тилин экинчи тил катары жана англис тилин билүү деңгээлин аныктоо үчүн өткөрүлгөн стандартташтырылган тестирлөө аркылуу бааланат.

БИМ окутуунун орто аралык натыйжаларын аныктоо үчүн контролдук/текшерүү иштерин белгилөөгө укуктуу, алардын саны жана мөөнөтү Контролдук/текшерүү иштери жөнүндө жобо менен

определения способностей выпускников к дальнейшему обучению в вузе.

Итоговая государственная аттестация в 11 классе проводится внешней по отношению к школе оценочной структурой по обязательным предметам, определенным МОН. Также школа/обучающиеся могут выбирать 1–2 предмета по выбору.

По результатам обучения в основной и средней школе выпускники получают документы государственного образца, в которых отражаются достигнутые результаты обучения.

Мониторинг качества образования в стране осуществляется на основе регулярных выборочных исследований (НООДУ, Баалоо и др.) по основным предметным направлениям для измерения уровня достижения образовательных результатов (включающих в том числе функциональную грамотность и мягкие навыки), а также через участие страны в международных оценочных исследованиях (PISA и др).

Глава 6. Реализация Концепции 12-летнего школьного образования

6.1. Этапы реализации Концепции

1. Подготовительный этап: сентябрь 2024 г. – август 2025 г.	Обновление образовательных стандартов, программ, УМК. Обучение педагогов и др. Подготовка инфраструктуры (здания, оборудование, компьютеры и др.)		
Этапы внедрения:	**Начальная школа (1–6 классы)**	**Основная школа (7–9 классы)**	**Средняя школа (10–12 классы)**
2024/2025 учебный год	Обеспечивается всеобщий (100 %) охват детей, достигших 5,5–6-летнего возраста, предшкольной подготовкой по программе «Наристе»		
2025/2026 учебный год	1. Дети, достигшие 6-летнего возраста (100 %), начинают обучение в 1 классе 12-летней школы. 2. Дети, прошедшие предшкольную программу «Наристе» в дошкольных	1. Обучающиеся 6 классов 11-летней школы (родившиеся в 2012 г.) переходят в 8 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам	

аныкталат. Контролдук/текшерүү иштеринин милдети окутуунун белгилүү бир этабында предметтик стандарттарда пландаштырылган билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүнү аныктоо болот.

6 жана 9-класстарды кошпогондо, которуу экзамендери өткөрүлбөйт.

ЖОЖдорго тапшыруучулар үчүн бүтүрүүчүлөрдүн андан ары ЖОЖдо окууга жөндөмдүүлүгүн аныктоочу тест катары ЖРТ сакталат.

БИМ тарабынан аныкталган милдеттүү предметтер боюнча 11-класста жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация мектепке карата тышкы баалоо түзүмү тарабынан өткөрүлөт. Ошондой эле мектеп/окуучулар 1–2 предметти тандай алышат.

Негизги жана орто мектепте окутуунун жыйынтыктары боюнча бүтүрүүчүлөр мамлекеттик үлгүдөгү документтерди алышат, анда окутууда жетишкен натыйжалар чагылдырылат.

Өлкөдөгү билим берүүнүн сапатына мониторинг билим берүүнүн натыйжаларына жетишүүнүн деңгээлин (анын ичинде функционалдык сабаттуулук жана ийкемдүү көндүмдөр) өлчөө үчүн негизги предметтик багыттар боюнча үзгүлтүксүз тандалма изилдөөлөрдүн (ОБЖУБ, Баалоо ж.б.) негизинде, ошондой эле өлкөнүн эл аралык баалоо изилдөөлөрүнө (PISA ж.б.) катышуусу аркылуу жүргүзүлөт.

6-глава. 12 жылдык мектептик билим берүү концепциясын ишке ашыруу

6.1. Концепцияны ишке ашыруу

1. Даярдык этабы: 2024-ж. сентябры – 2025-ж. августу	Билим берүү стандарттарын, программаларын, ОМКларды жаңылоо. Педагогдорду окутуу ж.б. Инфраструктураны даярдоо (имараттар, жабдуулар, компьютерлер ж.б.)		
Ишке киргизүү этаптары:	**Башталгыч мектеп (1–6-класстар)**	**Негизги мектеп (7–9-класстар)**	**Орто мектеп (10–12-класстар)**
2024/2025-окуу жылы	5,5–6 жашка толгон балдарды мектепке чейинки даярдоонун «Наристе» программасы боюнча жалпы (100 %) камтуу камсыздалат		
2025/2026-окуу жылы	1. 6 жашка толгон балдар (100 %) 12 жылдык мектептин 1-классында окуй башташат. 2. Мектепке чейинки билим берүү уюмдарында жана	1. 11 жылдык мектептин 6-классынын окуучулары (2012-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн	

	образовательных организациях и школах, переходят во 2 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам. 3. Обучающиеся 3 классов 11-летней школы (родившиеся в 2015 г.) переходят в 5 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам		
2026/2027 учебный год	1. Обучающиеся 3 классов 11-летней школы (родившиеся в 2016 г.) переходят в 5 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам	1. Обучающиеся 6 классов 11-летней школы (родившиеся в 2013 г.) переходят в 8 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам	1. Обучающиеся 9 классов 11-летней школы (родившиеся в 2010 г.) переходят в 11 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам
2027/2028 учебный год	1. Обучающиеся 3 классов 11-летней школы (родившиеся в 2017 г.) переходят в 5 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам	1. Обучающиеся 6 классов 11-летней школы (родившиеся в 2014 г.) переходят в 8 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам	1. Обучающиеся 9 классов 11-летней школы (родившиеся в 2011 г.) переходят в 11 класс 12-летней школы для обучения по новым стандартам и программам

	мектептерде «Наристе» мектепке чейинки программасын өткөн балдар жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 2-классына өтүшөт. 3. 11 жылдык мектептин 3-классынын окуучулары (2015-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 5-классына өтүшөт	12 жылдык мектептин 8-классына өтүшөт	
2026/2027-окуу жылы	1. 11 жылдык мектептин 3-классынын окуучулары (2016-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 5-классына өтүшөт	1. 11 жылдык мектептин 6-классынын окуучулары (2013-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 8-классына өтүшөт	1. 11 жылдык мектептин 9-классынын окуучулары (2010-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 11-классына өтүшөт
2027/2028-окуу жылы	1. 11 жылдык мектептин 3-классынын окуучулары (2017-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 5-классына өтүшөт	1. 11 жылдык мектептин 6-классынын окуучулары (2014-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 8-классына өтүшөт	1. 11 жылдык мектептин 9-классынын окуучулары (2011-ж. туулгандар) жаңы стандарттар жана программалар боюнча окуу үчүн 12 жылдык мектептин 11-классына өтүшөт

Вариант. Этапы перехода на 12-летнее школьное образование

Год рождения	Возраст	Учебный год 2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31	2031/32	2032/33	2033/34	2034/35	2035/36	2036/37
2019	5 лет		**1***	2	3	4	5	6	7	8	**9**	10	11	12
2018	6 лет	**0**	**2**	3	4	5	6	7	8	**9**	10	11	12	
2017	7 лет	1	2 с	**3 с**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12		
2016	8 лет	2	**3**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12			
2015	9 лет	**3**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12				
2014	10 лет	4	5 с	**6 с**	**8**	**9**	10	11	12					
2013	11 лет	5	**6**	**8**	9	10	11	12						
2012	12 лет	**6**	**8**	9	10	11	12							
2011	13 лет	7	8 с	**9 с**	**11**	12								
2010	14 лет	8	**9**	**11**	**12**									
2009	15 лет	**9**	10	11 с										
2008	16 лет	10	11											
2007	17 лет	11												

В 2026/2027 учебном году – двойной выпуск 9-классников

Аттестат об окончании 12-летней школы – начиная с 2027–2028 учебного года

Первый выпуск полноценной 12-летней программы – 2036–2037 учебный год

* – все 6-летние дети идут в 1 класс школы

Вариант включает: 3 перехода из 3 класса в 5 класс на начальном уровне; 3 перехода из 6 класса в 8 класс, 2 перехода из 9 класса в 11 класс (переходы отмечены красной рамкой).

Вариант. 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүүнүн этаптары

Туулган жылы	Жашы	Окуу жылы												
		2024/25	**2025/26**	**2026/27**	**2027/28**	**2028/29**	**2029/30**	**2030/31**	**2031/32**	**2032/33**	**2033/34**	**2034/35**	**2035/36**	**2036/37**
2019	5 жаш		**1***	2	3	4	5	6	7	8	**9**	10	11	12
2018	6 жаш	**0**	**2**	3	4	5	6	7	8	**9**	10	11	12	
2017	7 жаш	1	2 с	**3 с**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12		
2016	8 жаш	2	**3**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12			
2015	9 жаш	**3**	**5**	6	7	8	**9**	10	11	12				
2014	10 жаш	4	5 с	**6 с**	**8**	**9**	10	11	12					
2013	11 жаш	5	**6**	**8**	9	10	11	12						
2012	12 жаш	**6**	**8**	9	10	11	12							
2011	13 жаш	7	8 с	**9 с**	**11**	12								
2010	14 жаш	8	**9**	**11**	**12**									
2009	15 жаш	**9**	10	11 с			**2026/2027-окуу жылында – 9-класстын окуучуларынын кош бүтүрүүсү**							
2008	16 жаш	10	11											
2007	17 жаш	11			**12 жылдык мектепти аяктагандыгы жөнүндө аттестат** – 2027–2028-окуу жылынан баштап									
						Толук 12 жылдык программаны биринчи бүтүрүү – 2036–2037-окуу жылы							

* – бардык 6 жаштагы балдар мектептин 1-классына барат

Вариант төмөнкүлөрдү камтыйт: башталгыч деңгээлде 3-класстан 5-класска 3 жолу өтүү; 6-класстан 8-класска 3 жолу өтүү, 9-класстан 11-класска 2 жолу өтүү (өтүүлөр кызыл алкак менен белгиленген).

6.2. Основные направления деятельности обеспечения перехода к 12-летнему школьному образованию

Для обеспечения перехода школ Кыргызстана к 12-летнему школьному образованию необходимо совершенствовать ряд нормативных правовых актов по вопросам:

– регулирования оплаты труда педагогов профильных классов;

– регулирования финансирования и структуры перехода к (пред)профессиональному обучению;

– проведения независимой аттестации выпускников, в том числе по языкам на каждом уровне образования;

– порядка зачисления в школу детей с 6 лет и внесения изменения на портал электронной записи в школу;

– организации учебного процесса на каждом уровне образования;

– уровня автономии школ в организации образовательной и управленческой деятельности;

– регулярного мониторинга качества обучения и др.

Также следует обеспечить принятие на их основе локальных нормативных актов для создания нормативной базы функционирования каждой образовательной организации.

Методологическое и учебно-методическое обеспечение предусматривает:

– с учетом международного опыта разработку и принятие Государственного образовательного стандарта и образовательных программ для всех уровней 12-летней школы;

– разработку и принятие новой модели БУП с определением степени и формы самостоятельности школы в наборе и преподавании предметов, обеспечения качества образования;

– обновление и принятие Концепции системы оценки качества дошкольного и школьного образования и внедрение ее принципов в повседневную практику педагогов;

– разработку и принятие Концепции/программы непрерывного педагогического образования с учетом принципов дуального образования для подготовки педагогов новой формации;

– разработку и принятие Программы внедрения многоязычного и поликультурного образования;

– адаптирование УМК, предоставленных зарубежным издательством, под потребности Кыргызской Республики и издание их в количестве, обеспечивающем 100 % потребности обучающихся школ;

– подготовку авторов, разработки и издания УМК по остальным предметам;

– подготовку методических рекомендаций для педагогов по организации образовательного и воспитательного процессов, управлению классом, работы с родителями и др.

6.2. 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүүнү камсыз кылуу ишинин негизги багыттары

Кыргызстандын мектептеринин 12 жылдык мектептик билим берүүгө өтүшүн камсыз кылуу үчүн төмөнкү маселелер боюнча бир катар ченемдик укуктук актыларды өркүндөтүү зарыл:

– профилдик класстардын педагогдоруна эмгек акы төлөөнү жөнгө салуу;

– кесиптик (чейинки) окутууга өтүүнүн түзүмүн жана каржылоону жөнгө салуу;

– бүтүрүүчүлөрдү көз карандысыз аттестациялоо, анын ичинде тилдер боюнча билим берүүнүн ар бир деңгээлинде;

– 6 жаштан баштап балдарды мектепке кабыл алуу жана мектепке электрондук жазылуу порталына өзгөртүү киргизүү тартиби;

– билим берүүнүн ар бир деңгээлинде окуу процессин уюштуруу;

– билим берүү жана башкаруу ишин уюштурууда мектептердин автономиясынын деңгээли;

– окутуунун сапатына үзгүлтүксүз мониторинг жүргүзүү ж.б.

Ошондой эле ар бир билим берүү уюмунун иштешинин ченемдик базасын түзүү үчүн алардын негизинде локалдуу ченемдик актылардын кабыл алынышын камсыз кылуу керек.

Методологиялык жана окуу-методикалык камсыздоо төмөнкүлөрдү карайт:

– эл аралык тажрыйбаны эске алуу менен 12 жылдык мектептин бардык деңгээлдери үчүн Мамлекеттик билим берүү стандартын жана билим берүү программаларын иштеп чыгуу жана кабыл алуу;

– мектептин кабыл алууда жана предметтерди окутууда өз алдынчалыгынын, билим берүүнүн сапатын камсыз кылуунун деңгээлин жана формаларын аныктоо менен БОПтун жаңы моделин иштеп чыгуу жана кабыл алуу;

– Мектепке чейинки жана мектептик билим берүүнүн сапатын баалоо системасынын концепциясын жаңылоо жана кабыл алуу жана анын принциптерин педагогдордун күнүмдүк практикасына киргизүү;

– жаңы формациядагы педагогдорду даярдоо үчүн дуалдык билим берүү принциптерин эске алуу менен Үзгүлтүксүз педагогикалык билим берүү концепциясын/программасын иштеп чыгуу жана кабыл алуу;

– Көп тилдүү жана көп маданияттуу билим берүүнү киргизүү программасын иштеп чыгуу жана кабыл алуу;

– чет өлкөлүк басма тарабынан берилген ОМКны Кыргыз Республикасынын керектөөлөрүнө ылайыкташтыруу жана аларды мектептердин окуучуларынын керектөөлөрүн 100 % камсыз кылган санда басып чыгаруу;

– авторлорду даярдоо, калган предметтер боюнча ОМКны иштеп чыгуу жана басып чыгаруу;

С учетом значительного увеличения потребности в педагогах в условиях реализации 12-летнего образования необходимо принять ряд краткосрочных и среднесрочных мер по подготовке, переподготовке и повышению квалификации педагогов:

– разработать новые образовательные программы по подготовке магистров педагогических специальностей (практическая магистратура – продолжительность 1,5–2 года) для реализации интегрированных предметов, билингвального (многоязычного) подхода в обучении;

– пересмотреть программы подготовки педагогов в вузах и колледжах с учетом изменений в программе 12-летнего образования;

– провести переподготовку педагогов по предметам естественно-научной образовательной области для преподавания интегрированного курса «Естествознание» в 5/6–7/8 классах с присуждением квалификации «учитель естествознания» в Республиканском институте повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров (срок обучения 1,5 года);

– разработать программы и провести повышение квалификации/переподготовку педагогов, ведущих программу «Наристе» и работающих в начальной школе, для обеспечения работы с шестилетними детьми в соответствии с физиологическими и психологическими особенностями их развития.

Для обеспечения реализации 12-летнего образования необходимо подготовить инфраструктуру и материально-техническую базу общеобразовательных организаций:

– строительство школ и пристроек к ним с учетом демографических трендов в разрезе каждого района Кыргызской Республики (с возможной перспективой выделения начальной школы в отдельные здания там, где это целесообразно);

– ремонт учебных классов, оснащение их современной мебелью, компьютерами, проекторами, интерактивными досками и другими необходимыми техническими средствами, а также дидактическими материалами в первую очередь для 1 классов;

– создание и оснащение специализированных кабинетов и лабораторий (физики, химии, биологии, информатики, начальных классов);

– обновление библиотек и читальных залов с обеспечением выхода в интернет;

– обеспечение обучающихся компьютерами, а педагогов – планшетами/ноутбуками для доступа и использования электронных материалов.

Для формирования в обществе благоприятного отношения к переходу на 12-летнее образование и постоянного информационного сопровождения реализации данного процесса необходимо:

1) обеспечение информационной доступности:

– педагогдор үчүн билим берүү жана тарбиялоо процесстерин уюштуруу, классты башкаруу, ата-энелер менен иштөө ж.б. боюнча методикалык сунуштамаларды даярдоо.

12 жылдык билим берүүнү ишке ашыруу шарттарында педагогдорго болгон муктаждыктын олуттуу көбөйүшүн эске алуу менен педагогдорду даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу боюнча төмөнкүдөй бир катар кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү чараларды көрүү зарыл:

– окутууда интеграцияланган предметтерди, билингвалык (көп тилдүү) мамилени ишке ашыруу үчүн педагогикалык адистиктердин магистрлерин даярдоо боюнча жаңы билим берүү программаларын (практикалык магистратура – узактыгы 1,5–2 жыл) иштеп чыгуу;

– ЖОЖдордо жана колледждерде педагогдорду даярдоо программаларын 12 жылдык билим берүү программасындагы өзгөрүүлөрдү эске алуу менен кайра карап чыгуу;

– 5/6–7/8-класстарда «Табият таануу» интеграцияланган курсун окутуу үчүн табигый-илимий билим берүү тармагынын предметтери боюнча педагогдорду Республикалык педагогикалык кадрлардын квалификациясын жогорулатуу жана кесипке кайра даярдоо институтунун «табият таануу мугалими» квалификациясын ыйгаруу менен кайра даярдоо (окуу мөөнөтү 1,5 жыл);

– алты жаштагы балдар менен алардын өнүгүүсүнүн физиологиялык жана психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык иш алып барууну камсыз кылуу үчүн программаларды иштеп чыгуу жана башталгыч мектепте иштеген жана «Наристе» программасын алып барган педагогдордун квалификациясын жогорулатуу/кайра даярдоо.

12 жылдык мектептик билим берүүнү ишке ашырууну камсыз кылуу үчүн жалпы билим берүү уюмдарынын инфраструктурасын жана материалдык-техникалык базасын даярдоо зарыл:

– Кыргыз Республикасынын ар бир району боюнча демографиялык тренддерди эске алуу менен мектептерди жана аларга курулмаларды куруу (башталгыч мектепти максатка ылайык келген жерлерде өзүнчө имараттарга бөлүү мүмкүн болуучу перспектива менен);

– окуу класстарын оңдоо, аларды заманбап эмеректер, компьютерлер, проекторлор, интерактивдүү доскалар жана башка зарыл техникалык каражаттар, ошондой эле биринчи кезекте 1-класстар үчүн дидактикалык материалдар менен жабдуу;

– адистештирилген кабинеттерди жана лабораторияларды (физика, химия, биология, информатика, башталгыч класстардын) түзүү жана жабдуу;

– китепканаларды жана окуу залдарын интернетке чыгууну камсыз кылуу менен жаңылоо;

– окуучуларды компьютерлер менен, ал эми педагогдорду

– создание единой информационной страницы на сайте МОН или отдельного портала, на котором должна быть размещена вся необходимая информация о 12-летнем образовании, включая его цели, задачи, преимущества, изменения в учебных планах и программах, требования к педагогам и т.д.;

– публикация информационных материалов: брошюр, листовок, статей в средствах массовой информации, видеороликов и других материалов, которые должны быть доступны на разных языках и в разных форматах;

– проведение информационных кампаний (семинаров, конференций, мастер-классов и т.д.) для разных групп интересов: педагогов, родителей, органов местного самоуправления и др. о 12-летнем образовании и его преимуществах;

– использование современных информационных технологий: социальных сетей, мобильных приложений для возможности получения гражданами информации о 12-летнем образовании в любое время и в любом месте и оставлять свои комментарии и предложения;

2) обеспечение обратной связи:

– создание постоянно действующих каналов обратной связи: горячие линии, электронная почта на сайте МОН, где граждане могут задавать вопросы и высказывать свои предложения о 12-летнем образовании;

– проведение опросов и исследований для выявления мнений граждан о 12-летнем образовании и их потребностей;

– проведение анализа обратной связи и использование результатов для улучшения процесса внедрения 12-летнего образования и его информационного сопровождения;

3) вовлечение всех заинтересованных сторон:

– сотрудничество с родителями в рамках родительских собраний, семинаров, консультаций и других форматов;

– сотрудничество с педагогами, которые прошли курсы повышения квалификации/переподготовки для работы в условиях 12-летнего образования, включающие проведение семинаров, тренингов и других мероприятий;

– сотрудничество с государственными органами разных уровней, общественными и неправительственными организациями для продвижения 12-летнего образования;

4) обеспечение мониторинга и оценки информационного сопровождения и внедрения 12-летнего образования:

– оценка результатов информационного сопровождения внедрения 12-летнего образования;

– внесение корректировок в информационное сопровождение внедрения 12-летнего образования на основе мониторинга и оценки.

Разработка перечня направлений (пред)профессиональной

электрондук материалдардын жеткиликтүү болушу жана колдонуу үчүн планшеттер/ноутбуктар менен камсыз кылуу.

Коомдо 12 жылдык билим берүүгө өтүүгө жагымдуу мамилени түзүү жана бул процессти ишке ашырууну туруктуу маалыматтык коштоо үчүн төмөнкүлөр зарыл:

1) маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыздоо:

– БИМдин сайтында бирдиктүү маалыматтык баракчаны же өзүнчө порталды түзүү, анда 12 жылдык билим берүү жөнүндө бардык зарыл маалыматтар, анын ичинде анын максаттары, милдеттери, артыкчылыктары, окуу пландарындагы жана программаларындагы өзгөрүүлөр, педагогдорго коюлган талаптар ж.б. жайгаштырылууга тийиш;

– маалыматтык материалдарды жарыялоо: брошюралар, баракчалар, жалпыга маалымдоо каражаттарында макалалар, видеороликтер жана башка материалдар, алар ар кандай тилдерде жана ар кандай форматтарда жеткиликтүү болушу керек;

– ар кандай кызыкчылыктагы топтор: педагогдор, ата-энелер, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары ж.б. үчүн 12 жылдык билим берүү жана анын артыкчылыктары жөнүндө маалыматтык кампанияларды (семинарларды, конференцияларды, мастер-класстарды ж.б.) өткөрүү;

– заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу: 12 жылдык билим берүү жөнүндө маалыматты жарандар каалаган убакта жана каалаган жерден алуу жана өз пикирлерин жана сунуштарын калтыруу мүмкүнчүлүгү үчүн социалдык тармактарды, мобилдик тиркемелерди.

2) кайтарым байланышты камсыздоо:

– туруктуу иштөөчү кайтарым байланыш каналдарын түзүү: жарандар 12 жылдык билим берүү жөнүндө суроолорун берип, сунуштарын айта алган шашылыш байланыш, БИМдин сайтында электрондук почта;

– 12 жылдык билим берүү жөнүндө жарандардын пикирлерин билүү жана алардын муктаждыктарын аныктоо үчүн сурамжылоолорду жана изилдөөлөрдү жүргүзүү;

– 12 жылдык билим берүүнү киргизүү жана аны маалыматтык коштоо процессин жакшыртуу үчүн кайтарым байланышка талдоо жүргүзүү жана натыйжаларын пайдалануу;

3) бардык кызыкдар тараптарды тартуу:

– ата-энелер чогулуштарынын, семинарлардын, консультациялардын жана башка форматтардын алкагында ата-энелер менен кызматташуу;

– семинарларды, тренингдерди жана башка иш-чараларды өткөрүүнү камтыган 12 жылдык билим берүү шарттарында иштөө үчүн квалификациясын жогорулатуу/кайра даярдоо курстарынан өткөн педагогдор менен кызматташуу;

подготовки обучающихся старших классов:

– утверждение перечня;

– создание базы (пред)профессиональной подготовки;

– механизмы сертификации;

– калькуляция и утверждение в реестре государственных услуг образовательных программ по освоению дополнительного профессионального образования.

Глава 7. Мониторинг и оценка внедрения Концепции 12-летнего школьного образования в Кыргызской Республике

Систематический мониторинг внедрения Концепции 12-летнего школьного образования поможет выявить проблемы и успешные практики, что позволит оценить эффективность процесса внедрения и (при необходимости) провести корректировку плана действий по внедрению данной Концепции.

Для проведения мониторинга и оценки эффективности Концепции 12-летнего образования в Кыргызской Республике, необходимо использовать индикаторы, которые позволят оценить:

1) доступность и качество образовательных услуг:

– процент детей, которые имеют доступ к образованию;

– сохранение состава детей на всех уровнях школьного образования;

– соответствие образовательных программ мировым стандартам;

– обеспеченность квалифицированными педагогическими кадрами;

– наличие современной и адекватной потребностям обучающихся учебной и материально-технической базы и др.;

2) достижения обучающихся в учебе:

– процент выпускников, успешно сдавших экзамены и/или ОРТ;

– средние баллы по различным предметам;

– количество выпускников, поступивших на следующий уровень образования;

3) участие в международных исследованиях:

– участие в международных исследованиях PISA, TIMMS и др.;

– последовательное повышение доли обучающихся, выполняющих задания на базовом и выше уровнях;

– повышение в рейтинге стран-участниц международных исследований;

4) уровень удовлетворенности обучающихся и их родителей – результаты выборочных опросов, фокус-групп, анкетирования для оценки уровня удовлетворенности образовательным процессом, качеством обучения и другими его аспектами;

5) результаты участия в национальных и международных

– 12 жылдык билим берүүнү илгерилетүү үчүн ар кандай деңгээлдеги мамлекеттик органдар, коомдук жана өкмөттүк эмес уюмдар менен кызматташуу;

4) 12 жылдык билим берүүнү киргизүүгө жана маалыматтык коштоого мониторинг жүргүзүүнү жана баалоону камсыз кылуу:

– 12 жылдык билим берүүнү киргизүүнү маалыматтык коштоонун натыйжаларын баалоо;

– мониторинг жүргүзүүнүн жана баалоонун негизинде 12 жылдык билим берүүнү киргизүүнү маалыматтык коштоого түзөтүүлөрдү киргизүү.

Жогорку класстардын окуучуларын кесиптик (чейинки) даярдоонун багыттарынын тизмегин иштеп чыгуу:

– тизмекти бекитүү;

– кесиптик (чейинки) даярдоо базасын түзүү;

– сертификациялоо механизмдери;

– кошумча кесиптик билим берүүнү өздөштүрүү боюнча билим берүү программаларын мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөрдүн реестринде калькуляциялоо жана бекитүү.

7-глава. Кыргыз Республикасында 12 жылдык мектептик билим берүү концепциясын киргизүүгө мониторинг жүргүзүү жана баалоо

12 жылдык мектептик билим берүү концепциясын киргизүүгө системалуу мониторинг жүргүзүү проблемаларды жана ийгиликтүү практикаларды аныктоого жардам берет, бул киргизүү процессинин натыйжалуулугун баалоого жана (зарыл болсо) аталган Концепцияны киргизүү боюнча иш-аракеттер планына түзөтүүлөрдү киргизүүгө мүмкүндүк берет.

Кыргыз Республикасында 12 жылдык билим берүү концепциясынын натыйжалуулугуна мониторинг жүргүзүү жана баалоо үчүн төмөнкүлөрдү баалоого мүмкүндүк берүүчү индикаторлорду колдонуу зарыл:

1) билим берүү кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн жана сапатын:

– билим алуу жеткиликтүү болгон балдардын пайызы;

– мектептеги билим берүүнүн бардык деңгээлдеринде балдардын курамын сактоо;

– билим берүү программаларынын дүйнөлүк стандарттарга ылайык келүүсү;

– квалификациялуу педагогикалык кадрлар менен камсыз кылуу;

– окуучулардын керектөөлөрүнө ылайык болгон заманбап жана адекваттуу окуу жана материалдык-техникалык базанын болушу ж.б.;

2) окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин:

мониторинговых исследованиях:

– участие в международных исследованиях PISA, TIMMS и др.;

– проведение национальных мониторинговых исследований;

– последовательное повышение доли обучающихся, выполняющих задания на базовом и выше уровнях;

– повышение в рейтинге стран – участниц международных исследований.

Основой для отслеживания достижения запланированных результатов плана действий по реализации Концепции и оценки качества образования в Кыргызской Республике является регулярное проведение оценивания в рамках Национальной программы «Баалоо» и обзора сектора образования (за счет финансирования из государственного бюджета).

Список сокращений

БУП – базисный учебный план
вуз – высшее учебное заведение
МСКО – Международная стандартная классификация образования
МОН – Министерство образования и науки Кыргызской Республики
НООДУ – Национальное оценивание образовательных достижений учащихся
ОРТ – общереспубликанское тестирование
УМК – учебно-методический комплекс

– экзамендерди жана/же ЖРТны ийгиликтүү тапшырган бүтүрүүчүлөрдүн пайызы;

– ар кандай предметтер боюнча орточо баллдар;

– билим берүүнүн кийинки деңгээлине өткөн бүтүрүүчүлөрдүн саны;

3) эл аралык изилдөөлөргө катышууну:

– PISA, TIMMS ж.б. эл аралык изилдөөлөргө катышуу;

– базалык жана андан жогору деңгээлдеги тапшырмаларды аткарган окуучулардын үлүшүн ырааттуу түрдө жогорулатуу;

– эл аралык изилдөөлөргө катышкан өлкөлөрдүн рейтингинде жогорулоо;

4) окуучулардын жана алардын ата-энелеринин канааттануу деңгээлин – тандалма сурамжылоонун, фокус-топтордун, билим берүү процессине, окутуунун сапатына жана анын башка аспекттерине канааттануу деңгээлин баалоо үчүн анкеталоонун натыйжалары;

5) улуттук жана эл аралык мониторинг изилдөөлөрүнө катышуунун натыйжаларын:

– PISA, TIMMS ж.б. эл аралык изилдөөлөргө катышуу;

– улуттук мониторинг изилдөөлөрүн жүргүзүү;

– базалык жана андан жогору деңгээлдеги тапшырмаларды аткарган окуучулардын үлүшүн ырааттуу түрдө жогорулатуу;

– эл аралык изилдөөлөргө катышкан өлкөлөрдүн рейтингинде жогорулоо.

Концепцияны ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планынын жана Кыргыз Республикасында билим берүүнүн сапатын баалоонун пландалган натыйжаларына жетүүсүнө байкоо жүргүзүү үчүн негиз болуп «Баалоо» улуттук программасынын алкагында туруктуу баалоо жүргүзүү жана билим берүү секторуна туруктуу сереп салуу (мамлекеттик бюджеттен каржылоонун эсебинен) саналат.

Кыскартуулардын тизмеси

БОП	– базистик окуу планы
ЖОЖ	– жогорку окуу жайы
БЭСК	– Билим берүүнүн эл аралык стандарттык классификациясы
БИМ	– Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги
ОБЖУБ	– Окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерин улуттук баалоо
ЖРТ	– жалпы республикалык тестирлөө
ОМК	– окуу-методикалык комплекс

Кыргыз Республикасында он эки жылдык мектептик билим берүүгө өтүү концепциясына тиркеме

Кыргыз Республикасынын 12 жылдык мектептик билим берүү модели (6+3+3)

Билим берүүнүн деңгээли	Узактыгы, жыл	Окуучулардын курагы, жаш	Миссиясы жана негизги милдеттери
Башталгыч жалпы (БЭСК 1)	**6** (4+2) 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6	6–11	**Балдардын мүмкүнчүлүктөрүн теңдөө:** – социалдаштыруу; – жалпы окуу көндүмдөрү; – негизги функциялык сабаттуулук; – санариптик көндүмдөр; – тил көндүмдөрү
Негизги жалпы (БЭСК 2)	**3** 7 | 8 | 9	12–14	**Өмүр бою билим алуу үчүн жана инсандык өнүгүү үчүн негиз түзүү:** – негизги көндүмдөрдү өнүктүрүү; – STEM-билим берүүнүн негиздери; – жарандык компетенциянын негиздери; – тилдик/көп тилдүү билим берүү; – социалдык, негизги, ийкемдүү көндүмдөрдү өнүктүрүү; – профилге чейинки багыт берүү
Орто жалпы (БЭСК 3)	**3** 10 | 11 | 12	15–17	**Жеке билим берүү траекториясын колдоо:** тереңдетилген профилдик билим берүү (академиялык жана практикалык багыттар). Өнөктөш уюмдарда (КББ, КЛ, ЖОЖдор ж.б.) практикалык багыттагы сабактар. Кошумча кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүү мүмкүнчүлүгү

Приложение
к Концепции перехода
на двенадцатилетнее
школьное образование
в Кыргызской Республике

Модель 12-летнего школьного образования Кыргызской Республики (6+3+3)

Уровень образования	Продолжительность, лет	Возраст обучающихся, лет	Миссия и основные задачи
Начальное общее (МСКО 1)	**6** (4+2) 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6	6–11	**Выравнивание возможностей детей:** – социализация; – общеучебные навыки; – базовая функциональная грамотность; – цифровые навыки; – языковые навыки
Основное общее (МСКО 2)	**3** 7 | 8 | 9	12–14	**Заложить основы для обучения в течение всей жизни и для развития личности:** – развитие базовых навыков; – основы STEM–образования; – основы гражданской компетенции; – языковое/многоязычное образование; – развитие социальных, ключевых, «мягких» навыков; – предпрофильная ориентация
Среднее общее (МСКО 3)	**3** 10 | 11 | 12	15–17	**Поддержка индивидуальной образовательной траектории:** углубленное профильное образование (академическое и практическое направления). Практико-ориентированные занятия в партнерских организациях (ЦПО, ПЛ, вузы и др.). Возможность освоения программ дополнительного профессионального образования